

Projekt

**UCHWAŁA NR
RADY MIEJSKIEJ W TARNOWSKICH GÓRACH**

z dnia 2023 r.

**w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tarnowskie Góry na lata 2023 - 2030**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 40 ze zm.) oraz art. 16b i art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 901 ze zm.), na wniosek Burmistrza Miasta Tarnowskie Góry

**Rada Miejska w Tarnowskich Górach
uchwała:**

§ 1. Przyjąć „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tarnowskie Góry na lata 2023-2030”, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Tarnowskie Góry.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH MIASTA
TARNOWSKIE GÓRY
NA LATA 2023- 2030

Spis treści

1. WPROWADZENIE	2
2. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ MIASTA TARNOWSKIE GÓRY	5
Położenie miasta Tarnowskie Góry	5
Demografia	6
Bezrobocie i rynek pracy	8
Usługi publiczne	10
Zasoby mieszkaniowe	11
Przedsiębiorczość	11
Pomoc społeczna	12
Aktywność społeczna i dialog z mieszkańcami	16
Zróżnicowania przestrzenne problemów społecznych w mieście	16
Polityka państwa, regionu i miasta wpływająca na kierunki polityki społecznej	18
Główne obszary problemowe w Tarnowskich Górach i prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	21
Zmiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa	21
Ubóstwo	23
Uzależnienia i zdrowie psychiczne	25
Przemoc w rodzinie	26
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz potrzeba ochrony macierzyństwa ..	27
Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba	29
Bezrobocie	31
Bezdomność	32
3. Wizja sytuacji społecznej miasta Tarnowskie Góry	34
4. PRIORYTETY STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W TARNOWSKICH GÓRACH	37
5. CELE STRATEGICZNE I CELE OPERACYJNE	39
6. KIERUNKI DZIAŁAŃ	40
7. ZARZĄDZANIE WDRAŻANIEM STRATEGII	49
System realizacji strategii, w tym programy realizacyjne	49
Ramy finansowe	52
Monitorowanie, ewaluacja i wskaźniki realizacji działań	53

1. WPROWADZENIE

Strategia rozwiązywania problemów społecznych miasta Tarnowskie Góry została sformułowana w ramach dialogu społecznego umożliwiającego partycypację w tym procesie różnych podmiotów wywierających wpływ na sytuację społeczną miasta. Ten sposób podejścia jest charakterystyczny dla pracy nad dokumentami strategicznymi w Tarnowskich Górach, a jego przebieg jest świadectwem zarówno rosnącego zaangażowania mieszkańców w rozwój lokalny, jak też otwartości samorządu na współpracę ze społecznością lokalną. Podstawę formalną dla opracowania strategii stanowi Ustawa o pomocy społecznej nakładająca na samorząd lokalny obowiązek sformułowania i wdrożenia strategii rozwiązywania problemów społecznych. W jej ramach uwzględnić należy w szczególności zagadnienia pomocy społecznej, integracji społecznej oraz zawodowej osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, profilaktyki i rozwiązywania problemów wynikających z uzależnień oraz innych zagadnień rzutujących na sytuację społeczną gminy. W każdej społeczności ze względów psychicznych, intelektualnych, fizycznych, społecznych a także z uwagi na kształtowanie się pewnych ogólnych zjawisk związanych np. z dostępnością do usług publicznych, sytuacją makroekonomiczną, czynnikami losowymi występują mniejsze lub większe grupy osób niepotrafiących samodzielnie zadbać o swoją terażniejszość i przyszłość. Zjawiska te bezpośrednio oddziałują tylko na pewną część mieszkańców, ale muszą być traktowane jako problem całej wspólnoty lokalnej. Założenie takie wynika z istoty demokracji i samorządności. Elementarna solidarność społeczna nakłada na władze lokalne i mieszkańców etyczny, ale także prawny obowiązek poszukiwania rozwiązań problemów społecznych.

W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tarnowskie Góry przyjęto założenie, że strategia ta powinna być ściśle skorelowana z szeroko rozumianymi procesami rozwoju lokalnego łącząc problemy społeczne z zagadnieniami gospodarczymi, infrastrukturalno-przestrzennymi, kulturowymi itp. Takie podejście wynika zarówno ze specyfiki problemów społecznych, jak również procesów rewitalizacji toczących się na terenie miasta, traktowanych w sposób wielowymiarowy i wielopodmiotowy.

Należy podkreślić, że polityka społeczna nie powinna być utożsamiana wyłącznie z wydatkami z budżetu lokalnego. Na politykę społeczną należy patrzeć jak na długofalową inwestycję, a rozwiązywanie problemów społecznych stanowi warunek dynamizowania rozwoju miasta oraz podnoszenia jakości życia mieszkańców. Konsekwencją nagromadzenia problemów społecznych może być pogorszenie wizerunku miasta, co z kolei przekładać się będzie na odpływ mieszkańców i trudności w utrzymaniu na terenie miasta przedsiębiorców. Dysfunkcje społeczne redukować mogą szanse rozwoju jednostek i grup, czego negatywnym efektem staje się niepełne wykorzystywanie potencjału ludzkiego miasta, z którego korzystać może lokalna gospodarka oraz marnowanie talentów i szans mieszkańców. Różnego rodzaju zjawiska kryzysowe skutkować mogą obniżeniem poczucia bezpieczeństwa w mieście, podniesieniem wskaźników przestępczości, dewastacją mienia i przestrzeni publicznych, a w konsekwencji spadkiem jakości życia. W przypadku miasta takiego jak Tarnowskie Góry – posiadającego liczne, można nawet powiedzieć wyróżniające atuty środowiskowe, kulturowe i ekonomiczne – działania prospołeczne stanowią istotne dopełnienie innych polityk lokalnych. Rozwiązywanie problemów społecznych leży więc w interesie całej społeczności lokalnej. Stąd też, w działania na rzecz poprawy społecznej powinny być włączane różnorodne podmioty z miasta reprezentujące sektor samorządowy, obywatelski i biznesowy. Każdy z tych sektorów

dysponuje odmiennymi potencjałami i kompetencjami, może więc wpływać na rozwiązywanie różnych problemów społecznych. Sednem lokalnej polityki społecznej jest skupienie podmiotów lokalnych wokół wspólnej wizji i celów społecznych oraz podejmowanie partnerskich aktywności ukierunkowanych na pomoc grupom zagrożonym problemami.

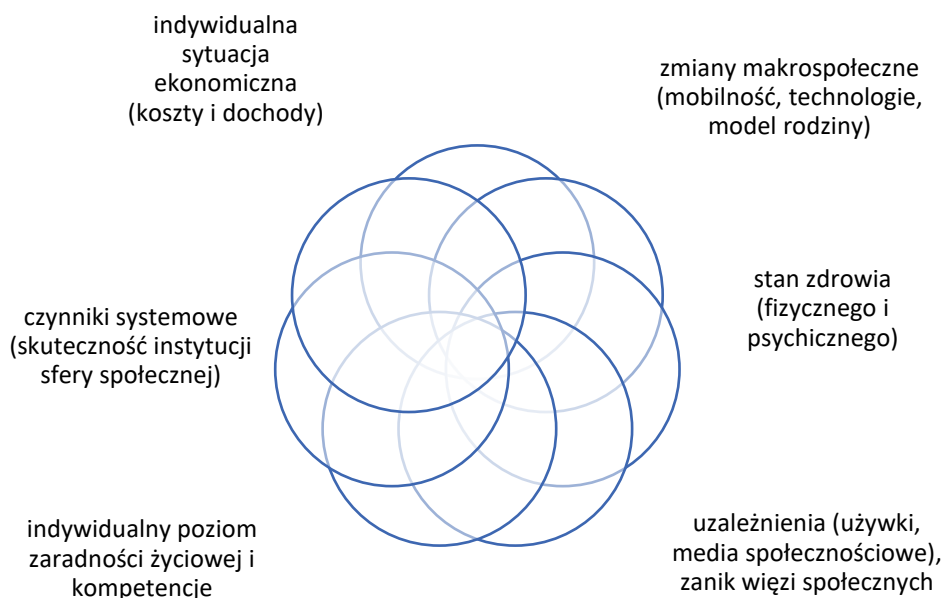
Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest strategią dziedzinową osadzoną w głównych procesach zachodzących w mieście i jego otoczeniu. Formułowanie i wdrażanie strategii uwzględnia szeroką perspektywę rozwoju społeczno-ekonomicznego – zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i w wymiarze zewnętrznym. Systemowe ujęcie widoczne jest w powiązaniu występującym między strategią rozwiązywania problemów społecznych a innymi dokumentami strategicznymi opracowanymi w Tarnowskich Górach. Powiązania te dotyczą zarówno relacji treściowych, strukturalnych, horyzontu czasowego, jak również równoległej realizacji prac nad różnymi dokumentami – szczególnie Strategią Rozwoju Miasta Tarnowskie Góry oraz Gminnym Programem Rewitalizacji.

O kształcie strategii i rozstrzygnięciach w niej zawartych zadecydowały trzy kluczowe fakty:

- 1) daleko idące zróżnicowanie problemów społecznych, ich przyczyn i skutków, sposobów oddziaływania na różne grupy społeczne;
- 2) głęboka współzależność między problemami społecznymi a szeroko ujmowaną kondycją miasta;
- 3) wysoka dynamika problemów społecznych będąca pochodną zmian cywilizacyjnych i zróżnicowań pokoleniowych.

Złożoność przyczyn problemów społecznych przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 1 Generalne przyczyny problemów społecznych

Źródło: opracowanie własne

Sformułowana w strategii wizja oraz wynikające z niej priorytety, cele i kierunki oparte zostały na zbiorze zasad istotnych na etapie tworzenia i wdrażania strategii. Należą do nich:

- realizowanie działań synergicznych – stanowiących spójną, wzajemnie wspomagającą się całość i oddziałujących na sytuację społeczną miasta w sposób wielowymiarowy;
- łączenie podejścia strategicznego polegającego na koncentracji na najważniejszych problemach i najefektywniejszych rozwiązaniach z poszanowaniem potrzeb grup problemowych mniej licznych, o mniejszej sile upominania się o swoje prawa;
- dążenie do równowagi pomiędzy rozwiązaniami przynoszącymi poprawę w długim horyzoncie a rozwiązaniami doraźnymi będącymi reakcją na widoczne problemy społeczne;
- wykorzystywanie występujących problemów społecznych jako swego rodzaju szansy strategicznej pozwalającej na osiąganie pozytywnych efektów wizerunkowych dla miasta, podnoszenia stopnia solidarności społecznej, zacieśnianie więzi pomiędzy mieszkańcami;
- traktowanie problemów społecznych nie jako problemów indywidualnych, lecz jako problemów całej społeczności lokalnej;
- stosowanie szerokiego spojrzenia przy identyfikacji problemu oraz formułowaniu propozycji jego rozwiązania – uwzględniającego nie tylko symptomy, ale także przyczyny zjawiska;
- ograniczanie działań rozwiązujących częściowo problemy społeczne, lecz generujących równocześnie zjawiska apatii, bierności, prowadzących do utrwalania postaw roszczeniowych;
- podejście wielopodmiotowe w zakresie identyfikowania problemów, a także formułowania i wdrażania przedsięwzięć strategicznych;
- wykorzystywanie innowacji społecznych i nowoczesnych technologii do rozwiązywania problemów społecznych;
- montaż środków wykorzystywanych w procesie wdrażania strategii – wykorzystywanie środków zewnętrznych oraz potencjałów partnerów włączających się w proces implementacyjny;
- wzmacnianie zdolności do elastycznego reagowania na zmiany sytuacji społecznej poprzez kompleksowy monitoring oraz modyfikacje sposobu wdrażania strategii.

Jedną z najważniejszych konsekwencji przyjętych założeń i zasad jest wielopodmiotowe podejście do rozwiązywania problemów społecznych. Dlatego najważniejszym źródłem wiedzy i pomysłów strategicznych stały się warsztaty strategiczne zrealizowane z udziałem podmiotów reprezentujących instytucje sektora publicznego oraz organizacje pozarządowe.

2. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ MIASTA TARNOWSKIE GÓRY

Położenie miasta Tarnowskie Góry

Tarnowskie Góry są gminą miejską położoną w centralnej części województwa śląskiego w subregionie centralnym. Graniczą od północnego wschodu z Miasteczkiem Śląskim, od wschodu z Świerkłańcem, od południowego wschodu z Radzionkowem, od południa z Bytomiem, od południowego zachodu ze Zbrostawicami oraz z północnego zachodu z Tworogiem. Tarnowskie Góry położone są w południowej części powiatu tarnogórskiego. Na obszarze miasta znajdują się takie obręby jak: Pniowiec, Strzybnica, Lasowice, Rybna, Opatowice, Sowice, Stare Tarnowice, Tarnowskie Góry, Repty Śląskie, Bobrowniki Śląskie.

Zgodnie ze strategią rozwoju województwa śląskiego miasto należy do rdzenia Metropolii Górnośląskiej oraz do Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Powierzchnia miasta wynosi 84 km².

Rysunek 2 Mapa administracyjna miasta Tarnowskie Góry

Źródło: opracowanie własne

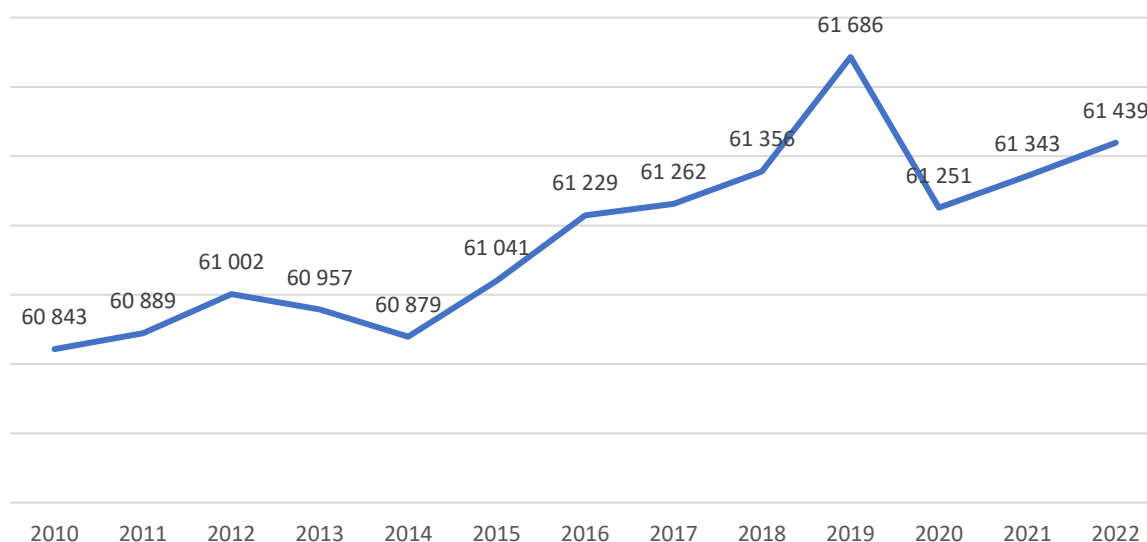
Miasto Tarnowskie Góry jest bardzo dobrze skomunikowane pod kątem połączeń drogowych, jak i kolejowych. W orientacji północny zachód – południe przebiega droga krajowa DK 11, w orientacji południowy zachód – wschód droga krajowa DK 78 (obie te drogi na południu posiadają połączenie z autostradą A1) oraz wzdłuż wschodniej granicy przebiega droga wojewódzka DW 908. Wszystkie te drogi w pewnym momencie swojego biegu tworzą obwodnicę miasta. Przez obszar gminy od strony zachodniej, północnej oraz wschodniej przebiegają linie kolejowe, które łączą się w środkowo-wschodniej części miasta. Ważniejsze miasta, które znajdują się w pobliżu Tarnowskich Gór, to: Piekary Śląskie – 12 km, Bytom – 15 km, Pyskowice 17 km, Zabrze – 18 km, Gliwice – 21 km, Lubliniec – 25 km oraz Katowice – 27 km. Dodatkowo gmina znajduje się w odległości 17 km od Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice w Pyrzowicach.

Demografia

Według danych GUS na dzień 31 grudnia 2022 r. liczba ludności miasta Tarnowskie Góry wynosiła

61 439 osób, z czego 52,1% stanowiły kobiety, a 47,9% mężczyźni. Liczba ludności miasta stanowiła 41,3% ludności powiatu oraz 1,3% ludności województwa.

Wykres 1 Liczba ludności w Tarnowskich górach w latach 2010-2022

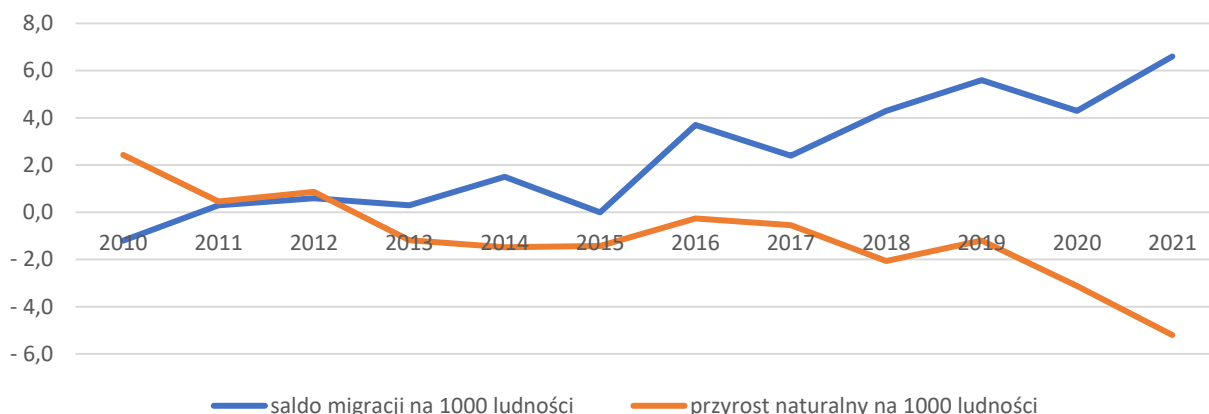

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gminę Tarnowskie Góry, podobnie jak inne miasta w regionie, dotyczą niekorzystne demograficzne wskaźniki, w tym: przyrost naturalny czy starzenie się społeczności miasta.

Należy jednak podkreślić, że charakter miasta oraz korzystnie oceniane walory zamieszkania powodują, że przyciąga ono nowych mieszkańców, o czym świadczy dodatnie i wzrastające saldo migracji. Saldo migracji cechujące miasto Tarnowskie Góry wyniosło 6,6 osoby – była to najwyższa wartość wśród gmin miejskich w powiecie tarnogórskim.

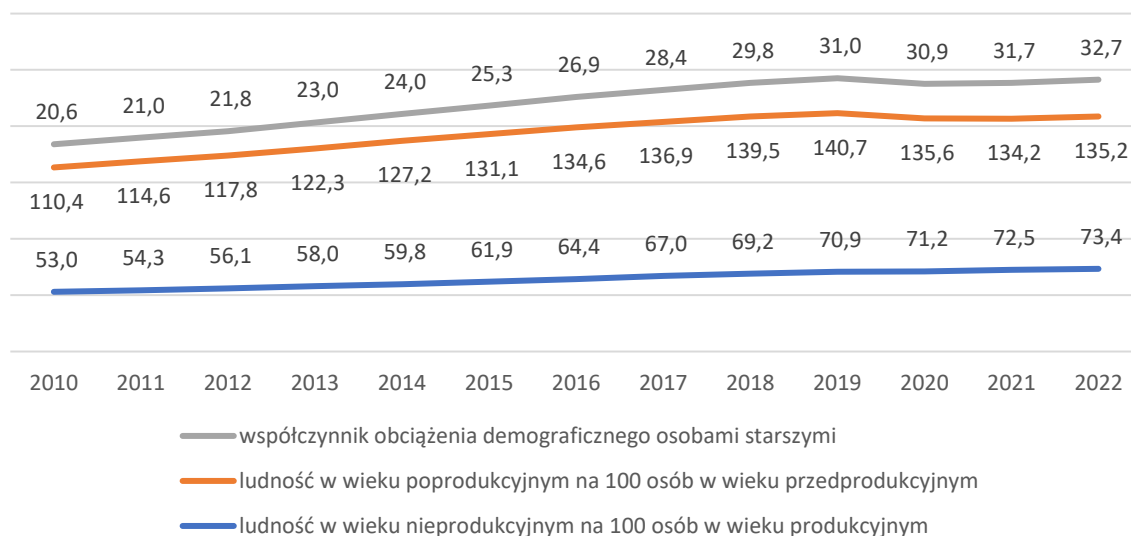
Wykres 2 Saldo migracji i przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w latach 2010-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wskaźnik obciążenia demograficznego w Tarnowskich Górach systematycznie wzrasta. W 2022 r. osiągnął wartość 72,7 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. W odniesieniu do ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2020 r. Tarnowskie Góry również odnotowały wysoką wartość wskaźnika, tj. 42,2 osoby.

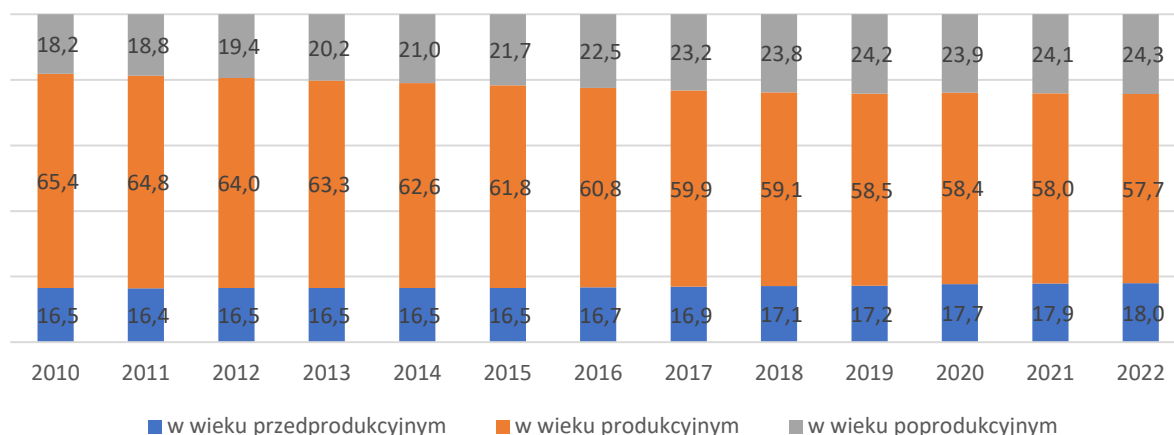
Wykres 3 Wskaźniki obciążenia demograficznego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w Tarnowskich Górach od roku 2010 r. systematycznie wzrasta, osiągając w 2022 r. poziom 9 345 osób. Podobnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym na przestrzeni lat wzrasta: z 11 059 w 2010 r. do 14 948 w 2022 r. Natomiast liczba osób w wieku produkcyjnym spada: z 41 680 w 2010 r. do 37 146 w 2022 r.

Wykres 4 Udział ludności¹ przedprodukcyjnej, produkcyjnej i poprodukcyjnej w Tarnowskich Górach w latach 2010-2022

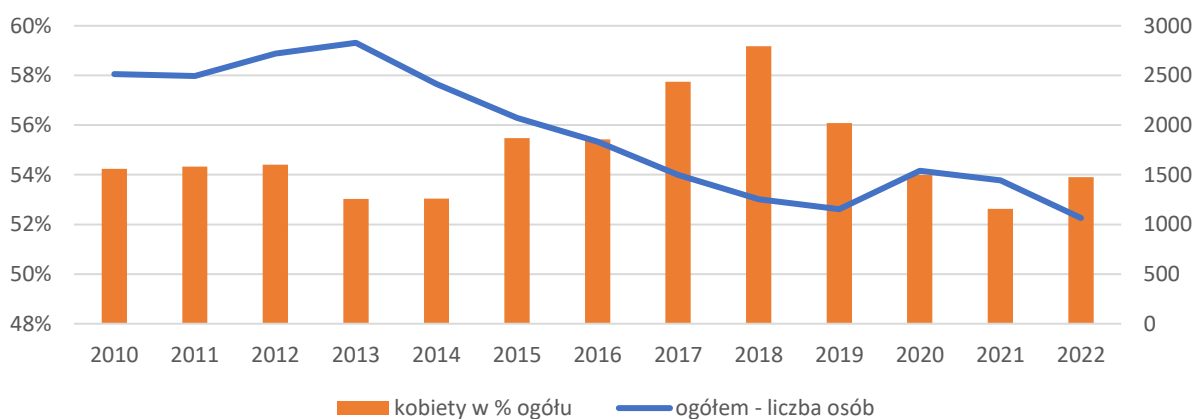

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Bezrobocie i rynek pracy

Jednym z istotnych obszarów wywołujących występowanie problemów społecznych na terenie miasta jest zjawisko bezrobocia, w tym w szczególności zjawisko długotrwałego bezrobocia. W mieście liczba osób pozostających bez pracy od roku 2010 systematycznie spada i na koniec roku 2022 wyniosła 1065, z czego 54 % stanowiły kobiety.

Wykres 5 Liczba osób bezrobotnych w osobach ogółem i udział w liczbie bezrobotnych kobiet w %

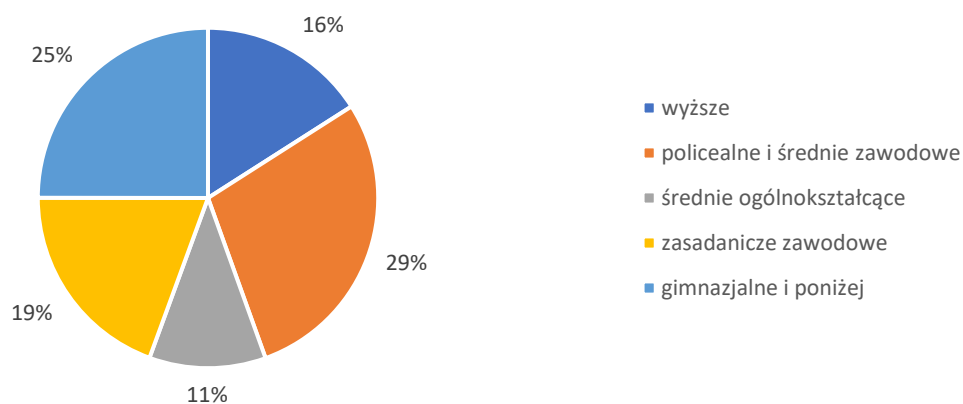
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

W ogólnej liczbie osób bezrobotnych na koniec 2022 r. największy udział stanowiły osoby długotrwale pozostające bez pracy. Osoby te stanowiły 56% wszystkich bezrobotnych w Tarnowskich Górach. Pod względem wykształcenia największą liczbę bezrobotnych

¹ Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowią osoby w wieku 14 lat i mniej. Ludność w wieku produkcyjnym stanowią kobiety w wieku 15-59 lat, a mężczyźni w wieku 15-64 lata.

stanowiły osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (29%) oraz gimnazjalnym i poniżej (25%).

Wykres 6 Struktura osób bezrobotnych w 2022 r. wg wykształcenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP

Systematycznej poprawie ulega również wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej, obliczany jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem. Na koniec 2022 r. wyniósł on 42%, przy 60% w roku 2018.

Poprzez położenie i powiązania funkcjonalne miasta Tarnowskie Góry z Górnośląsko-Zagłębiowską Metropolią lokalny rynek pracy jest ściśle powiązany z rynkiem metropolitalnym i regionalnym. W Tarnowskich Górach na koniec roku 2021 było 17 231 osób pracujących, z czego 49% to kobiety.

Wykres 7 Liczba pracujących ogółem oraz pracujących kobiet w Tarnowskich Górach w latach 2010-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Usługi publiczne

Gmina wychodzi naprzeciw oczekiwaniom rodziców, którzy chcą bądź muszą podjąć zatrudnienie po ustawowym urlopie macierzyńskim. W Tarnowskich Górach funkcjonuje jeden żłobek publiczny z dwoma oddziałami oraz 8 żłobków niepublicznych. W 2022 r. 3 spośród nich złożyły wniosek o dotację. Miasto udzieliło dofinansowania w wysokości 200 złotych miesięcznie na dziecko. Do prawidłowego rozwoju psychospołecznego dziecka niezbędna jest grupa rówieśnicza. Odpowiednie warunki rozwoju dzieci zapewniają w mieście przedszkola. W Tarnowskich Górach funkcjonuje 17 przedszkoli publicznych. Dzieci mają zapewniony bezpłatny pobyt do 6 godzin dziennie. W gminie prowadzonych jest również 11 przedszkoli niepublicznych.

W 2022 r. liczba dzieci korzystająca z placówek żłobkowych w Tarnowskich Górach wyniosła 274, natomiast przedszkolnych 2 404, co stanowiło 47,3% wszystkich dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w powiecie. W okresie 2010-2021 wskaźniki dotyczące wychowania przedszkolnego ulegają stałej poprawie. Wskaźnik dzieci w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w roku 2010 wynosił 772, na koniec 2021 r. już 944. Natomiast wskaźnik dzieci w wieku 3-5 lat przypadający na jedną placówkę wychowania przedszkolnego w 2010 r. kształtował się na poziomie 80,75 , a w 2021 r. – 67,25.

Według Rejestru Szkół i Placówek Oświaty² w Tarnowskich Górach funkcjonuje 70 szkół oraz placówek oświaty. Wśród nich, poza placówkami przedszkolnymi, 16 szkół podstawowych, 13 zespołów szkół i placówek oświaty, 6 liceów ogólnokształcących oraz 9 techników.

Liczba uczniów szkół podstawowych w 2020 r. w Tarnowskich Górach wyniosła 4 901. W Radzionkowie odnotowano 1 514 uczniów, w Kaletach 590 uczniów, a w Miasteczku Śląskim 532 uczniów. Od roku 2010 we wszystkich miastach przybyło uczniów, najwięcej w Tarnowskich Górach – o 2 024 uczniów z wartości początkowej 2 877. W pozostałych miastach odnotowano wzrost wskaźnika o 629 uczniów w Radzionkowie, 196 uczniów w Kaletach i 127 uczniów w Miasteczku Śląskim, gdzie wartość wskaźnika na początku analizowanego okresu wyniosła kolejno 885 uczniów, 394 uczniów i 405 uczniów.

Na terenie miasta funkcjonuje szereg instytucji kultury i turystyki. Gmina posiada atrakcyjną ofertę w zakresie możliwości spędzania czasu wolnego dla rodzin z dziećmi. Każdego roku w mieście odbywa się szereg imprez o charakterze kulturalnym. Wśród kluczowych instytucji miejskich wskazać należy: Tarnogórskie Centrum Kultury, Muzeum w Tarnowskich Górach, Pałac w Rybnej oraz Miejską Bibliotekę Publiczną.

W Tarnowskich Górach w latach 2011-2020 średnia liczba uczestników imprez na 1000 mieszkańców wyniosła 583,5 osób. Najwięcej uczestników imprez odnotowano w 2017 r. i 2019 r. - kolejno 1 429,5 osób i 1 366,8 osób. Należy zaznaczyć, że niskie wartości wskaźnika w 2020 r. wynikały z rozpoczęcia się światowej pandemii COVID-19, której efektem były liczne restrykcje ograniczające szereg działalności, w tym kulturowych.

W Tarnowskich Górach można odnaleźć wiele atrakcji turystycznych, przyrodniczych, historycznych, antropogenicznych oraz kulturowych. Jedną z najważniejszych atrakcji i jednocześnie najbardziej spektakularną są kopalnie rud ołowiu, srebra i cynku wraz

² Źródło: Wyszukiwarka szkół i placówek oświatowych Ministerstwa Edukacji i Nauki, <https://rspo.gov.pl/>

z systemem gospodarowania wodami podziemnymi, które zostały wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO w myśl Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego. Dobro składa się z głównego kompleksu kopalnianego i systemu gospodarowania wodami należącego do historycznej kopalni Fryderyk (niem. Friedrichsgrube) oraz Stacji Wodociągowej Staszic (niem. Wasserwerk Adolfschaft), wraz z bezpośrednio powiązanymi atrybutami powierzchniowymi. Ponadto w mieście funkcjonuje kilka szlaków turystycznych.

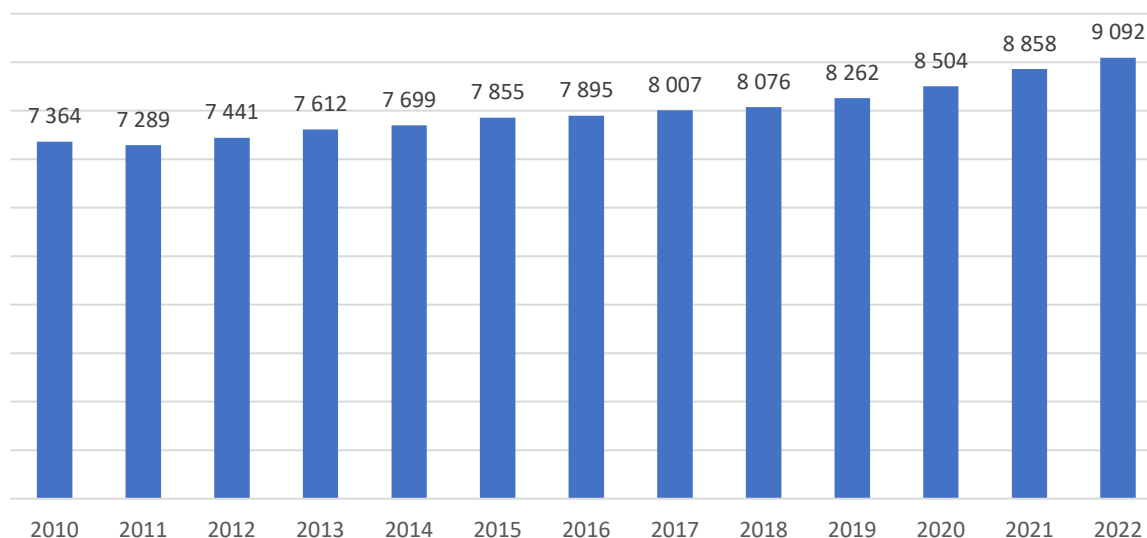
Zasoby mieszkaniowe

W 2021 r. w Tarnowskich Górach znajdowały się 24 892 mieszkania, co stanowiło o ponad 2370 więcej niż na koniec 2010 r. Wraz ze wzrostem liczby mieszkań w mieście wzrasta również średni wskaźnik przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania. W 2010 r. wynosił on 74,9 m²/osobę, natomiast na koniec 2021 r. wynosił 78,5 m²/osobę. W 2021 r. w Tarnowskich Górach oddano do użytkowania 409 nowych mieszkań w 342 budynkach mieszkalnych. Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy w 2022 r. wyniosła 1593, w tym liczba mieszkań socjalnych wyniosła 65. W tym okresie liczba oczekujących na mieszkanie socjalne wyniosła 58.

Przedsiębiorczość

W 2022 r. liczba podmiotów gospodarki narodowej w Tarnowskich Górach wyniosła 9 092. W stosunku do 2010 r. wartość wskaźnika wzrosła o 1 728 podmiotów z poziomu bazowego 7 364. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność w Tarnowskich Górach w 2022 r. wyniosła 6 290.

Wykres 8 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w Tarnowskich Górach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba podmiotów gospodarczych w sektorze publicznym: odnotowano 186 podmiotów, które odpowiadały 49,3% wszystkich podmiotów publicznych w powiecie.

Pomoc społeczna³

Pomoc społeczna jest instrumentem polityki społecznej przeznaczonym do wspierania osób i rodzin w trudnych sytuacjach życiowych, z którymi nie są one w stanie poradzić sobie samodzielnie. Obejmuje działania w sytuacjach zagrożenia podstawowych potrzeb życiowych oraz obniżenia jakości życia poniżej społecznie akceptowanego minimum. Pomoc społeczna pomaga zarówno tworzyć warunki umożliwiające godną egzystencję, jak również przyczynia się do wyrównywania nadmiernych różnicowań społecznych. Ponadto zapewnia poczucie bezpieczeństwa socjalnego poprzez udzielania różnego rodzaju zasiłków i świadczeń uzupełniających. Działania podejmowane w ramach pomocy społecznej mają na celu eliminowanie wykluczenia społecznego oraz usamodzielnianie się jej beneficjentów.

W Tarnowskich Górach prowadzi działalność Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, będący jednostką budżetową gminy, który koordynuje i realizuje w imieniu i na rzecz miasta zadania z zakresu pomocy społecznej oraz inne obszary wsparcia dla tarnogórskich rodzin.

W 2022 r. pomocą społeczną w formie świadczeń pieniężnych, usług oraz pracy socjalnej objęto łącznie 1 128 rodzin. Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców wyniosła 2 221, tj. 3,83% mieszkańców miasta. Spośród rodzin objętych pomocą społeczną 68,4% skorzystało ze świadczeń pieniężnych – 722 rodziny. Pozostałe rodziny skorzystały ze świadczeń niepieniężnych, m.in. z usług opiekuńczych, pracy socjalnej, pobytu w ośrodkach wsparcia. 56% rodzin to jednoosobowe gospodarstwa domowe (632 osoby). 26,2% rodzin wychowuje dzieci (296 rodzin). 40,3% rodzin to rodziny, których członkowie pobierają emeryturę lub rentę (454 rodziny), z tego 68,5% to rodziny jednoosobowe (311).

Tabela 1 Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w Tarnowskich Górach

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2016	1 584	3 694
2017	1 328	3 048
2018	1 178	2 561
2019	1 154	2 387
2020	1 114	2 283
2021	1 194	2 395
2022	1 128	2 221

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej

Działalność Ośrodka w zakresie pomocy społecznej obejmuje szeroki wachlarz przedsięwzięć własnych gminy i zadań zleconych gminie. Na podstawie ustawy o pomocy społecznej realizowane są świadczenia pieniężne i niepieniężne. Głównym powodem przyznawania świadczeń pieniężnych w 2022 r. był problem długotrwałej choroby oraz niepełnosprawności, w dalszej kolejności ubóstwo oraz bezrobocie, a także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

3 Zgodnie z Raportem o stanie miasta

Tabela 2 Główne powody przyznania świadczeń w 2022 roku

Powód przyznania	Liczba świadczeń		
	Ogółem	świadczenia niepieniężne	świadczenia pieniężne
Długotrwała lub ciężka choroba	115 391	109 767	5 624
Niepełnosprawność	60 250	54 524	5 726
Bezrobocie	34 163	30 523	3 640
Ubóstwo	33 151	28 841	4 310
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	17 716	16 844	872

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej

W 2022 r. w stosunku do 2021 r. nastąpił ogólny spadek liczby rodzin, które korzystały z pomocy społecznej z powodu: długotrwałej choroby, bezrobocia, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Nieznacznie wzrosła liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu ubóstwa. Poza wyżej wymienionymi problemami istnieje szereg innych dysfunkcji, które występują w mniejszym nasileniu, jednak mają istotny wpływ na życie społeczne. Wyodrębniono kolejne ważne obszary problemowe, a należą do nich: przemoc w rodzinie, uzależnienia, bezdomność, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego. Liczba rodzin, w których występują wymienione problemy, w ciągu ostatniego roku wzrosła w przypadku: przemocy w rodzinie, alkoholizmu, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

W 2022 r. 766 rodzin skorzystało ze świadczeń z powodu długotrwałej choroby, a 455 rodzin z powodu niepełnosprawności. W przeważającej liczbie przypadków występowanie długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz niepełnosprawności związane jest z wiekiem. W roku 2022 seniorzy powyżej 65. roku życia stanowili 20,33% ogólnej liczby mieszkańców oraz 18,6% wszystkich klientów Ośrodka (w 2021 r. było to 16,2%). Zjawiskiem, którego nie można nie zauważyć, jest stały wzrost liczby seniorów wymagających opieki. Coraz więcej ludzi osiąga tzw. wiek sędziwy, w którym drastycznie wzrasta ryzyko nagłego pogorszenia stanu zdrowia i obniżenia ogólnej sprawności fizycznej. W dzielnicach Osada Jana, Stare Tarnowice i Centrum mamy do czynienia ze strukturą ludności w okresie wyraźnego starzenia się.

Problem ubóstwa – występuje u osoby samotnej, której dochód nie przekracza 776 zł/miesiąc oraz w gospodarstwie wieloosobowym, w którym dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 600 zł/miesiąc. W 2022 r. problem ten zdiagnozowano w 429 rodzinach (958 osób w rodzinach) korzystających z pomocy, co stanowi prawie 43,13% wszystkich rodzin objętych wsparciem. W 2021 r. było to 34,41%. Ubóstwo stanowi trzecią pod względem częstości przyczynę przyznawania świadczeń z pomocy społecznej.

Bezdomność spowodowana brakiem lokalu lub istotną przeszkodą w jego użytkowaniu wiąże się często z nieumiejętnością przystosowania się jednostki do sytuacji ekonomiczno-społecznej. Barrierami uniemożliwiającymi trwałe i skuteczne wyjście z bezdomności są: brak legalnej pracy, alkoholizm, brak zameldowania na pobyt stały, zły stan zdrowia, bierna postawa, niska samoocena, konflikty z prawem oraz obciążenia alimentacyjne. Gmina w ramach działalności MOPS-u prowadzi Schronisko dla Bezdomnych przy ulicy Sienkiewicza 48 (24 miejsca) oraz Ogrzewalnię (10 miejsc). W roku 2022 z tej formy pomocy skorzystało

125 osób (38 ze Schroniska, 88 z Ogrzewalni), natomiast w miejscach niemieszkalnych w Tarnowskich Górach przebywało około 19 osób.

W strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonuje Zespół Mieszkań Chronionych znajdujący się przy ulicy Grzybowej 211. W jego skład wchodzi 11 mieszkań, w których znajdują się 54 miejsca. Z pobytu mogą korzystać osoby znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, m.in. osoby doświadczające przemocy, matki samotnie wychowujące dzieci, osoby niepełnosprawne czy zagrożone bezdomnością. W 2022 r. z pobytu w Zespole Mieszkań Chronionych skorzystało 57 osób, w tym 20 pochodzenia ukraińskiego. W mieszkaniu interwencyjnym przebywało 37 osób, w tym 18 pochodzenia ukraińskiego.

Ośrodek realizuje także zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, w tym obsługę procedury „Niebieskie Karty”. W minionym roku procedurą objęte były 172 rodziny (spadek o 9 rodzin w stosunku do 2021 roku), z czego 18,6% (32 rodziny) skorzystało ze świadczeń finansowych.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych występowała w 227 rodzinach (20,1%) korzystających z pomocy społecznej. W stosunku do 2021 r. liczba rodzin nieznacznie spadła. Wśród tych rodzin znalazło się 89 rodzin niepełnych i 31 rodzin wielodzietnych. Z usług asystenta rodziny skorzystało 78 rodzin (spadek o 3 rodziny w stosunku do roku 2021), z których 42 zostały zobowiązane do współpracy z asystentem przez sąd.

Na dzień 31 grudnia 2022 r. w pieczy zastępczej przebywało 107 dzieci, z czego 21 w instytucjonalnej pieczy zastępczej, natomiast w rodzinnej pieczy zastępczej 86 dzieci. 14 dzieci opuściło pieczę zastępczą.

W mieście spada również liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz dodatkami i na koniec roku 2022 tego typu rodzin było 631.

Tabela 3 Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka

	Liczba rodzin				
	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka	1 364	1 250	947	796	631

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej

Dużą wagę pracownicy tarnogórskiego MOPS-u przywiązują do realizacji programów rządowych, projektów współfinansowanych przez UE oraz projektów socjalnych, które znacząco poszerzają ofertę pomocową. W roku 2022 MOPS realizował następujące projekty i programy:

- Program rządowy „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023;
- Program resortowy „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”;
- Projekt „Aktywni i Bezpieczni – rozwój usług społecznych w gminie Tarnowskie Góry” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego;
- Projekt „Centrum Aktywności Seniorów” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego;

- Program rządowy „Korpus Wsparcia Seniorów”;
- Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020 współfinansowany z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym;
- Projekt socjalny „Szlakiem wiedzy i kultury”;
- Projekt socjalny „Zadbajmy o tarnogórską przyrodę”;
- Projekt socjalny „Grupa wsparcia dla osób zaburzonych psychicznie”;
- Program „Karta Dużej Rodziny”;
- Projekt „Biblioteka Senior dla Seniora” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego;
- Projekt socjalny „Razem aktywniej” – kontynuacja;
- Działalność Partnerskiego Zespołu Kooperacyjnego – utworzonego w ramach projektu Kooperacje 3D;
- Projekt „Usługi społeczne na rzecz ograniczenia skutków kryzysu wywołanego konfliktem zbrojnym na terytorium Ukrainy – gmina Tarnowskie Góry” – cz. 1 i cz. 2 współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W wyniku wybuchu wojny w Ukrainie w roku 2022 istotnym zadaniem realizowanym przez MOPS było udzielenie wsparcia uchodźcom z Ukrainy. Fala uchodźców zaczęła napływać do Tarnowskich Gór 25 lutego 2022 r. Osobom tym zostało udzielone wsparcie m.in. w zakresie:

- zakwaterowania;
- organizowania niezbędnej pomocy, w tym psychologicznej;
- dostarczania artykułów pierwszej potrzeby;
- umawiania wizyt lekarskich, współpraca z tłumaczami.

Zgodnie z ustawą o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa obywatelowi Ukrainy przebywającemu na terytorium Polski, którego pobyt jest uznawany za legalny i który został wpisany do rejestru PESEL, mogły być przyznane świadczenia pieniężne i niepieniężne na zasadach i w trybie ustawy o pomocy społecznej. Na tej podstawie z pomocy społecznej skorzystało 878 rodzin pochodzenia ukraińskiego. Liczba osób w rodzinach wyniosła 1 654 osoby.

O zmniejszającej się skali problemów społecznych w gminie Tarnowskie Góry świadczy spadająca wartość wskaźnika deprivacji lokalnej (odsetek osób w gospodarstwach domowych, które wskazały na brak możliwości zaspokojenia co najmniej 4 z 9 potrzeb warunkujących godne życie), który w roku 2017 wynosił 2,82%, a w roku 2022 kształtował się na poziomie 2,33%.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej prowadzi:

- Dzienny Dom Pomocy dla Osób Starszych i Samotnych;
- Schronisko dla Bezdomnych;
- Ogrzewalnię;
- Zespół Mieszkań Chronionych;
- Dzienny Dom dla Seniorów z Zaburzeniami Pamięci;
- Kluby Seniora.

W roku 2022 kadra MOPS liczyła 138 osób, w tym:

- kadra kierownicza - 12 osób;
- pracownicy socjalni - 33 osoby;
- pozostali pracownicy - 93 osoby.

Spośród zatrudnionych w ośrodku pomocy społecznej pracowników 94 posiada wykształcenie wyższe, 38 wykształcenie średnie. Specjalizację I i II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego posiada 29 pracowników socjalnych. Wśród pracowników 20 osób posiada specjalizację z organizacji pomocy społecznej.

Aktywność społeczna i dialog z mieszkańcami

Współpraca miasta Tarnowskie Góry z organizacjami pozarządowymi oparta została na rocznym Programie współpracy gminy Tarnowskie Góry z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Program powstaje w wyniku konsultacji samorządu i organizacji pozarządowych w zakresie partnerskiego funkcjonowania na rzecz miasta Tarnowskie Góry i jego mieszkańców⁴. Organizacje pozarządowe są dla samorządu bardzo ważnym partnerem w realizacji zadań publicznych. W 2021 r. zlecono organizacjom pozarządowym wykonanie około 120 zadań. Współpraca miasta Tarnowskie Góry z organizacjami pozarządowymi opierała się na przyjętych w Programie zasadach: pomocniczości, partnerstwa, suwerenności stron, efektywności, uczciwej konkurencji oraz jawności. Miasto współpracowało z organizacjami pozarządowymi w wielu obszarach związanych z rozwojem oraz wsparciem działań na rzecz różnych grup społecznych. Na terenie miasta działa ponad 100 organizacji pozarządowych, z czego ok. 70 aktywnie współpracuje z samorządem. Stale wzrasta wymiennie wyrażona w złotych „wartość współpracy” gminy Tarnowskie Góry z organizacjami pozarządowymi. Wartości niematerialnej „dodanej” nie sposób ocenić! To organizacjom pozarządowym Tarnowskie Góry zawdzięczają unikalny w skali kraju miejski klimat i umiejętność wspólnego, bezpiecznego przeżywania przez mieszkańców miejskich świąt i organizowanych w mieście rozlicznych podejmowanych z rozmachem przedsięwzięć i małych eventów. Na terenie miasta oprócz Powiatowej Komendy Państwowej Straży Pożarnej funkcjonują 4 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, z czego 3 działają w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym.

Zróżnicowania przestrzenne problemów społecznych w mieście

Pierwszym etapem opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Tarnowskich Gór jest delimitacja, czyli wyznaczenie obszarów zdegradowanych. Spośród obszarów zdegradowanych (w stanie kryzysowym) wyznaczono obszar rewitalizacji, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na

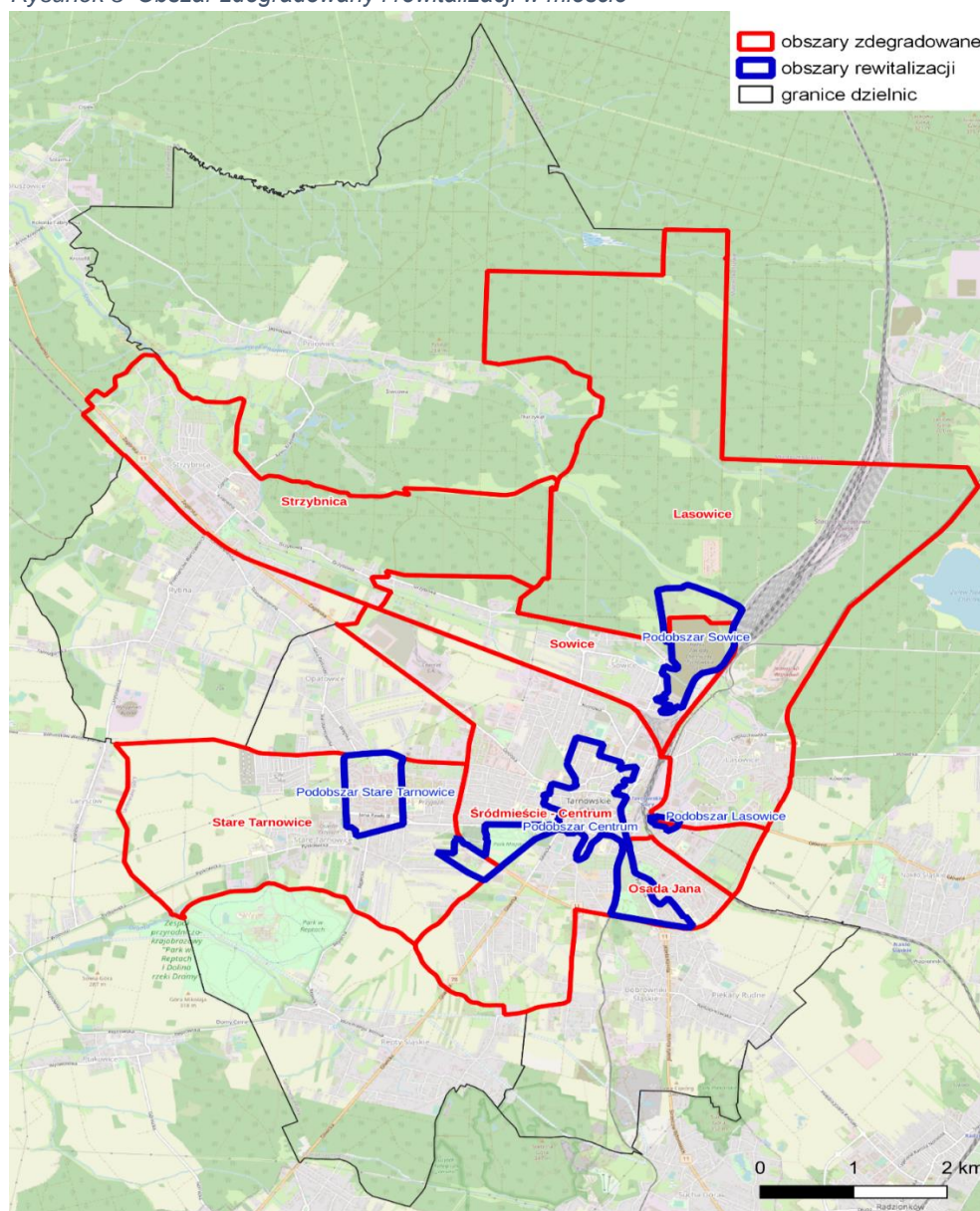
4 Wykorzystano RAPORT o stanie miasta w 2021 roku, <https://bip.tarnowskiegory.pl/m,6444,2022-r.html>

nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcyjnych lub technicznych. Możliwość wyznaczenia obszaru rewitalizacji uwarunkowana jest wytycznymi ustawowymi, zgodnie z którymi obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni miasta oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców miasta.

Na terenie Gminy Tarnowskie Góry podjęta została Uchwała Nr LXV/653/2023 Rady Miejskiej w Tarnowskich Górach z dnia 31 maja 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Tarnowskie Góry (Dz. Urz. Woj. Śląsk. z 2023 r. poz. 4688).

Biorąc pod uwagę zapisy ustawy o rewitalizacji i charakter tego procesu kumulacja problemów społecznych występuje w obszarach zdegradowanych i, w szczególności, w obszarach rewitalizacji, co nie oznacza braku tego typu problemów na pozostałych obszarach miasta.

Rysunek 3 Obszar zdegradowany i rewitalizacji w mieście

Źródło: Diagnoza obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Tarnowskie Góry, <https://tarnowskiegory.pl>

Polityka państwa, regionu i miasta wpływająca na kierunki polityki społecznej

Niniejsza Strategia rozwiązywania problemów społecznych miasta Tarnowskie Góry na lata 2023-2030 uwzględnia kluczowe polityki rozwoju oraz regionalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.

Kluczowym dokumentem na poziomie kraju jest Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r., przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. (SOR).

Do głównych wyzwań o charakterze społecznym ujętych w dokumencie SOR zaliczyć należy w szczególności:

- zmiany demograficzne i procesy migracyjne;
- ubóstwo ekonomiczne i dostęp do usług społecznych;
- rynek pracy;
- dysfunkcje instytucji publicznych oraz przewlekłość i niejasność procedur.

W aspekcie wyznaczonego w tym dokumencie celu generalnego „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”, kształtując kierunki i narzędzia polityki społecznej miasta Tarnowskie Góry należy wskazać na cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony oraz cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarstwu, a także ujęte w tym dokumencie kluczowe kierunki interwencji, tj.:

- aktywna polityka prorodzinna, w tym rozwój zróżnicowanych form opieki nad dziećmi, wzmocnienie systemu wsparcia rodziny;
- poprawa dostępności do usług (w tym społecznych i zdrowotnych), promocja aktywności zawodowej i społecznej seniorów, wsparcie rozwoju (w tym standaryzacja i certyfikacja jakości) usług asystenckich i opiekuńczych, zwiększenie dostępu do taniego mieszkalnictwa;
- wsparcie grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem oraz zapewnienie spójności działań na rzecz integracji społecznej;
- większy udział podmiotów ekonomii społecznej w realizacji zadań i usług;
- rozwój rynku pracy zapewniający wykorzystanie potencjału zasobów ludzkich;
- wdrażanie sieci usług i programów aktywizacyjnych, rehabilitacyjnych, resocjalizacyjnych, rozwijanie sektora ekonomii społecznej jako miejsca aktywizacji i pracy dla osób o ograniczonej zatrudnialności na otwartym rynku;
- wzmacnianie więzi międzypokoleniowych i międzysąsiedzkich w otoczeniu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- zwiększenie sprawności funkcjonowania administracji i koordynacji zarządzania politykami publicznymi, w tym rozwój systemu monitoringu i ewaluacji polityk publicznych.

Strategia ta jako jeden z obszarów wpływających na osiągnięcie celów wskazuje istotność obszaru Kapitał ludzki i społeczny, w którym wyznaczono kierunki interwencji:

- lepsze dopasowanie edukacji i uczenia się do potrzeb nowoczesnej gospodarki;

- poprawa stanu zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej;
- rozwój kapitału społecznego;
- wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej.

Kluczowe kierunki rozwoju kraju, w tym w zakresie rozwoju społecznego, znajdują swoje odbicie w kierunkach rozwoju województwa śląskiego.

Kluczowymi dokumentami w tym zakresie jest Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie oraz Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030.

W Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” sformułowano cel strategiczny „Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca”, w ramach którego wskazano kierunki:

- wysoka jakość usług społecznych obejmująca m.in.:
 - podnoszenie kwalifikacji kadr i dostosowanie do potrzeb systemu pomocy społecznej,
 - aktywizacja osób z niepełnosprawnościami oraz wykluczonych społecznie,
 - podnoszenie dostępu do usług wspierających funkcjonowanie rodziny,
 - rozwój sektora srebrnej gospodarki,
 - integracja i koordynacja usług wspierających funkcjonowanie osób niesamodzielnych;
- aktywny mieszkaniec obejmujący m.in.:
 - podniesienie jakości i poprawa dostępu do nowoczesnej oferty edukacyjnej,
 - podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty kształcenia ustawicznego.

W Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030 celem generalnym jest „Wysoka jakość życia mieszkańców województwa śląskiego. Aktywna społeczność regionalna”.

Do celów strategicznych polityki regionalnej w zakresie społecznym zaliczono:

- Aktywną politykę prorodzinną. Wspieranie właściwego funkcjonowania rodziny zapewniającej prawidłowy rozwój i opiekę wszystkim jej członkom, zwłaszcza osobom zależnym.
- Rozwój warunków sprzyjających aktywnemu i pełnemu uczestnictwu osób starszych w życiu społecznym. Dostosowanie systemu wsparcia do potrzeb starzejącego się społeczeństwa.
- Kształcenie i doskonalenie zawodowe kadr służb społecznych oraz instytucji wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.
- Wzmocnienie instytucji, organizacji i innych podmiotów realizujących zadania na rzecz włączenia społecznego mieszkańców regionu oraz skuteczności działań w tym obszarze. Organizowanie społeczności lokalnej.
- Wzmocnienie roli ekonomii społecznej i solidarnej w integracji społeczno-zawodowej oraz w dostarczaniu usług społecznych.
- Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Dla osiągnięcia celu generalnego wyznaczono kierunki działań, z których część jest adresowana do realizacji na poziomie gmin w regionie. Do kierunków tych zaliczyć należy:

- wzmacnianie kompetencji rodzicielskich, wspieranie działań na rzecz rozwoju umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziców;
- zwiększenie dostępności usług opieki nad małym dzieckiem do lat 3 w ramach rozwiązań instytucjonalnych i pozainstytucjonalnych;
- wsparcie i rozwój sieci wyspecjalizowanych placówek realizujących zadania na rzecz pomocy rodzinie;
- wzmacnianie rodziny w celu utrzymania prawa rodziców do opieki nad dziećmi i przeciwdziałanie dezintegracji rodziny, w tym poprzez intensyfikację pracy z rodziną biologiczną, na rzecz powrotu do niej dzieci z pieczy zastępczej;
- realizacja programów wsparcia dużych rodzin oraz udostępnianie zniżek na produkty i usługi dla rodzin wielodzietnych;
- promowanie adopcji oraz edukacji społecznej w obszarze przysposobienia;
- rozwój narzędzi polityki senioralnej, mającej na celu wsparcie ukierunkowane na zaspokojenie potrzeb zawodowych, społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych osób starszych;
- wspieranie funkcjonowania podmiotów reprezentujących środowiska senioralne;
- podnoszenie jakości i dostępności usług, w tym opiekuńczo-pielęgnacyjnych, dostosowanych do potrzeb seniorów, świadczonych w miejscu zamieszkania;
- opracowywanie i wspieranie programów wspomagania opiekunów rodzinnych i opiekunów nieformalnych;
- promowanie różnych form aktywności seniorów w społeczeństwie i tworzenie warunków sprzyjających aktywności zawodowej seniorów;
- edukowanie na temat bezpiecznego korzystania z rynku dóbr i usług przez osoby starsze;
- promowanie różnych form aktywności seniorów w społeczeństwie;
- realizowanie działań na rzecz reintegracji rodziny lub zapewnienia nowego środowiska rodzinnego dla dzieci pozbawionych opieki rodziców biologicznych;
- rozszerzanie oferty usług świadczonych przez podmioty funkcjonujące w obszarze pomocy i integracji społecznej;
- dostosowywanie do potrzeb społecznych istniejącej bazy instytucjonalnej pomocy i integracji społecznej oraz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej;
- prowadzenie analiz/badań, w tym oceny zasobów pomocy społecznej i ułatwianie do nich dostępu;
- tworzenie warunków działania podmiotów ekonomii społecznej;
- podnoszenie kompetencji pracowników w obszarze instrumentów ekonomii społecznej.

Kluczowym dokumentem określającym politykę rozwoju miasta jest Strategia Rozwoju Miasta Tarnowskie Góry 2030+ przyjęta Uchwałą Nr LIX/609/2023 Rady Miejskiej w Tarnowskich Górach z dnia 25 stycznia 2023 r.

Jednym z celów wyznaczonych w tym dokumencie jest cel pn. Miasto zmieniające się dla swoich mieszkańców, tworzące możliwości dla aktywnego funkcjonowania i rozwoju, który obejmuje cele operacyjne:

- wysoki poziom kapitału ludzkiego stanowiący siłę rozwoju społecznego i ekonomicznego miasta;

- dogodny dostęp do usług publicznych i rynkowych w mieście oraz jego bezpośrednim otoczeniu;
- przyjazne warunki dla zaspokajania potrzeb mieszkaniowych oraz osiedlania nowych mieszkańców z zachowaniem zasad rozwoju zrównoważonego;
- dogodne warunki dla codziennego funkcjonowania mieszkańców w dzielnicach;
- rozwijająca się współpraca międzysektorowa sprzyjająca integracji, aktywizacji i upodmiotowieniu mieszkańców;
- zaawansowany rozwój technologii miejskich wspierających społeczeństwo obywatelskie i zrównoważony rozwój miasta.

Przyjęta i wdrażana strategia rozwoju miasta, w szczególności w/w cele, a także pozostałe cele wpływające na rozwój gospodarczy oraz jakość zamieszkania i procesy partycypacyjne stanowi ramy do opracowania i realizacji niniejszej Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Tarnowskie Góry na lata 2023 - 2030.

Główne obszary problemowe w Tarnowskich Górach i prognoza zmian w zakresie objętym Strategią

Biorąc pod uwagę sytuację społeczną miasta Tarnowskie Góry oraz zachodzące zmiany w sferze społecznej i gospodarczej w otoczeniu, jednocześnie uwzględniając prognozy wynikające z polityk społecznych zarówno krajowych, jak i regionalnych, do kluczowych prognozowanych wyzwań dla miasta zaliczyć można:

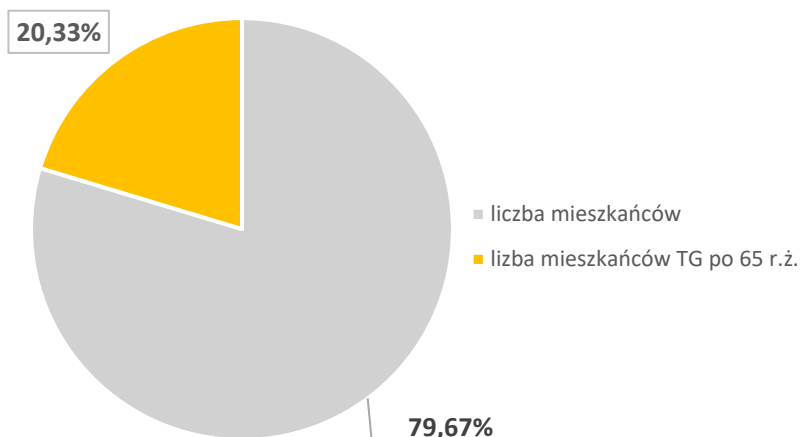
- niekorzystne tendencje demograficzne, w szczególności starzenie się społeczeństwa;
- wzrastającą mobilność mieszkańców;
- nowe style życia, wzorce konsumpcji i mobilności;
- zmiany aspiracji życiowych i zawodowych mieszkańców, w tym poszukiwanie miejsc zamieszkania w wysokiej jakości środowisku miejskim;
- zmiany w strukturze społecznej wynikające z ruchów migracyjnych;
- rozwój form deinstytucjonalizacji usług pomocy społecznej;
- zmiany na regionalnym rynku pracy;
- zmiany w zakresie zachorowalności mieszkańców regionu.

Zmiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa

Gminę Tarnowskie Góry, podobnie jak inne miasta w regionie, dotyczą niekorzystne demograficzne wskaźniki, w tym: przyrost naturalny czy starzenie się społeczności miasta.

Według danych GUS w ogólnej liczbie mieszkańców gminy 52,1% stanowiły kobiety, a 47,9% mężczyźni. Osób powyżej 65 roku życia było 11 799.

Wykres 9 Udział osób powyżej 65 roku życia w ogólnej liczbie mieszkańców Tarnowskich Gór

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej – suplement 2022 na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tarnowskich Górach

W gminie od kilku lat systematycznie wzrasta liczba osób w wieku pozaprodukcyjnym w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym. Współczynnik obciążenia demograficznego w ujęciu ekonomicznym dla miasta wynosił 69,49%. Istotny dla analizy współczynnik obciążenia demograficznego w Tarnowskich Górach w 2021 r. kształtował się następująco:

Tabela 4. Liczba mieszkańców Tarnowskich Gór w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w 2022 r.

Okres	Rodzaj	Wiek	
produkcyjny	kobiety	18-59	34 253
	mężczyźni	18-64	
nieprodukcyjny	kobiety	od 60	23 789
	mężczyźni	od 65	
	Dzieci i młodzież	0-17	

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej – suplement 2022 na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tarnowskich Górach

W roku 2022 seniorzy stanowili 18,6%, w 2021 r. było to 16,2%, a w 2020 r. stanowili 12,1% klientów MOPS.

Obserwowane od dłuższego czasu zmiany zachodzące w funkcjonowaniu rodziny powodują konieczność przejęcia funkcji opiekuńczej nad osobą starszą przez system zabezpieczenia społecznego. Wzrost liczby klientów MOPS po 65 roku życia w ostatnich latach przedstawia się następująco:

- 2020 r. – liczba osób – 268, w tym osób samotnych – 220;
- 2021 r. – liczba osób – 383, w tym osób samotnych – 274;
- 2022 r. – liczba osób – 412, w tym osób samotnych – 257.

Przyczyny problemów w obszarze

- pogłębianie się niekorzystnych tendencji demograficznych
- niski poziom dzietności
- zmiana modelu rodziny
- narastające zjawisko migracji
- wzrost zachorowalności

Kluczowe grupy narażone na wystąpienie problemów

- rodziny
- seniorzy
- dzieci i młodzież

Prognoza zmian wpływających na obszar problemowy

- dalsze pogłębianie się niekorzystnych zjawisk demograficznych
- narastanie ruchów migracyjnych
- wzrost mobilności społeczeństwa

Źródło: opracowanie własne

Ubóstwo

Problem ubóstwa w gminie Tarnowskie Góry w 2022 r. został zdiagnozowany w 429 rodzinach, w których żyło 958 osób. Rodziny te stanowiły 43,13% wszystkich beneficjentów pomocy społecznej w mieście. Ubóstwo jest trzecią przyczyną przyznawania świadczeń z pomocy społecznej.

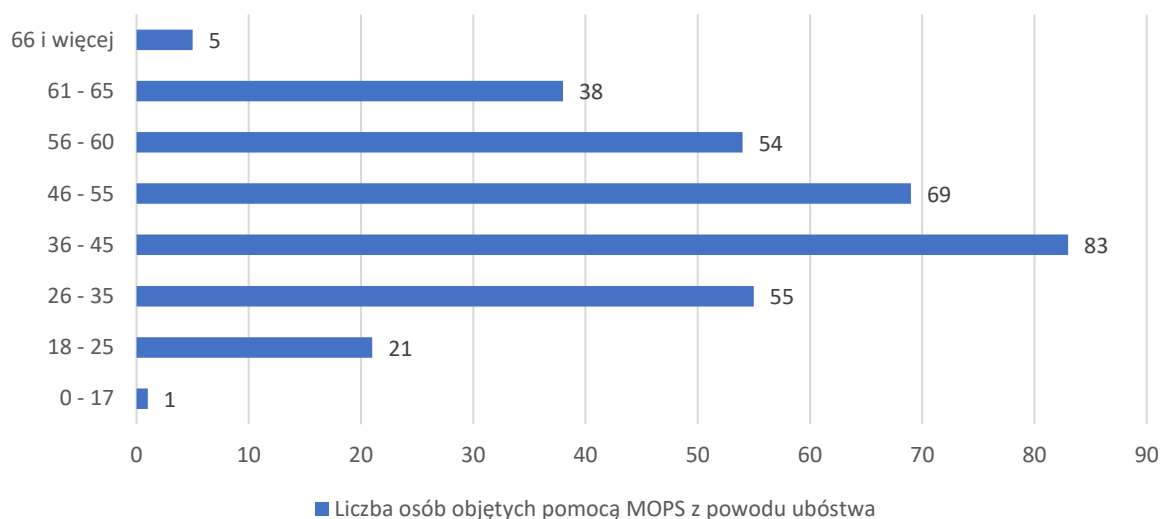
Tabela 5 Liczba rodzin z główną dysfunkcją ubóstwo objętych pomocą społeczną w latach 2020 - 2022

Rok	Liczba rodzin, w których ubóstwo stanowiło powód objęcia pomocą społeczną	Udział w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej
2020	458	42,60 %
2021	416	34,41 %
2022	429	43,13 %

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej – suplement 2022

Z powyższej tabeli wynika, że w 2022 r. liczba rodzin, w których przyczyną udzielenia pomocy było ubóstwo wzrosła o 3%, w stosunku do roku 2021.

Wykres 10 Struktura wieku osób objętych świadczeniami z pomocy społecznej przyznanych z powodu ubóstwa w 2022 r.

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej – suplement 2022

W 2022 r. w stosunku do 2021 r. w grupach wiekowych 18-25 i 36-46 nastąpił wzrost liczby osób, którym przyznano świadczenie z powodu ubóstwa. W pozostałych grupach nastąpił spadek.

Rysunek 5 Prognoza zmian w obszarze: **Ubóstwo**

Przyczyny problemów w obszarze

- bezrobocie
- uzależnienie od pomocy społecznej
- brak lub niskie dochody
- dziedziczenie postaw

Kluczowe grupy narażone na wystąpienie problemów

- rodziny
- bezrobotni
- seniorzy
- biedni pracujący

Prognoza zmian wpływających na obszar problemowy

- spadek liczby beneficjentów korzystających z pomocy społecznej z przyczyny ubóstwa,
- utrzymywanie się korzystnej sytuacji na rynku pracy
- zwiększenie efektywności narzędzi polityki społecznej

Źródło: opracowanie własne

Uzależnienia i zdrowie psychiczne

Zdrowie psychiczne jest jednym z fundamentalnych dóbr osobistych człowieka⁵.

Zgodnie z obwieszczeniem Ministra Zdrowia z dnia 27 sierpnia 2021 r. w sprawie mapy potrzeb zdrowotnych „zaburzenia psychiczne są jedną z głównych przyczyn orzeczeń o stopniu niepełnosprawności/orzeczeń o niepełnosprawności, obniżenia dobrostanu jednostki i jej otoczenia, skrócenia długości życia m.in. poprzez próby samobójcze i zaniedbane choroby współistniejące. Zapotrzebowanie na świadczenia zdrowotne i opieki społecznej oraz gotowość do podjęcia leczenia wzrasta, co przy umożliwieniu ich uzyskania może skutkować lepszym funkcjonowaniem Polaków w obrębie rodzinnym, społecznym i zawodowym.”

W zakresie leczenia psychiatrycznego w Polsce najczęściej leczone są zaburzenia lękowe (35,1% ogółu pacjentów), zaburzenia nastroju, uzależnienia oraz zaburzenia organiczne. Wśród pacjentów małoletnich przeważający udział stanowią chłopcy (62%). W mapach potrzeb zdrowotnych wskazuje się, że z uwagi na strukturę ludności, prognozy demograficzne oraz nieodwracalny proces starzenia się społeczeństwa wzrastać będzie zapotrzebowanie na opiekę psychogeriatryczną.

W Tarnowskich Górach liczba pacjentów leczonych z powodu uzależnień od alkoholu na koniec roku 2021 wyniosła 526 osób dorosłych. Jednocześnie w zakresie leczenia psychiatrycznego osób poniżej 18 roku życia liczba pacjentów na koniec 2021 r. wyniosła 381 osób.

Szacuje się, że w województwie śląskim względna różnica w wartościach na 100 tys. ludności dla wskaźnika zapadalność na zaburzenia psychiczne w 2034 r. w odniesieniu do 2019 r. wyniesie ponad 35,7%, jednocześnie o 1,4% wzrośnie także wskaźnik w zakresie zaburzeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych.

⁵ Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego

Przyczyny problemów w obszarze

- problemy wychowawcze
- osłabienie więzi w rodzinie
- zmiana modeli spędzania wolnego czasu
- osłabienie roli szkoły
- ograniczony dostęp do specjalistów oraz leczenia specjalistycznego w zakresie zdrowia psychicznego
- niekontrolowany przekaz mediów elektronicznych

Kluczowe grupy narażone na wystąpienie problemów

- rodziny,
- dzieci i młodzież
- dorośli

Prognoza zmian wpływających na obszar problemowy

- pojawianie się nowych czynników i środków powodujących uzależnienia
- nasilenie się skali zjawisk wpływających na zdrowie psychiczne
- wzrost liczby osób wymagających specjalistycznej opieki
- brak wystarczających usług wsparcia dla osób w kryzysie
- osłabienie roli szkoły w procesach wychowawczych
- brak pozytywnych wzorców

Źródło: opracowanie własne

Przemoc w rodzinie

Prawidłowo funkcjonująca rodzina jest optymalnym środowiskiem rozwoju i samorealizacji. Natomiast przemoc jest jednym z istotnych zagrożeń dla realizacji tej podstawowej funkcji rodziny jak i dla samorealizacji każdego z jej członków. Duże znaczenie w przypadku zagrożenia wystąpienia przemocy mają działania profilaktyczne, które zainicjowane odpowiednio wcześnie dają szansę na uniknięcie głębokiego kryzysu w rodzinie. Nadrzędnym działaniem powinno być szybkie rozpoznanie zjawiska przemocy, a następnie przywrócenie osobom pokrzywdzonym zdolności w zakresie godnego i bezpiecznego funkcjonowania w rodzinie⁶.

W 2022 r. do Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wpłynęło 121 formularzy Niebieskie Karty część A, które dokumentowały wystąpienie przemocy w rodzinie (o 18 więcej niż w roku poprzednim).

Wśród wszystkich 121 formularzy Niebieskie Karty część A procedurę Niebieskie Karty wszczęto w 98 rodzinach. Pozostałe 23 formularze Niebieskie Karty część A dokumentowały kolejny akt przemocy w rodzinach, w których procedura NK była już w trakcie realizacji.

⁶ UCHWAŁA NR XXXI/342/2021 RADY MIEJSKIEJ W TARNOWSKICH GÓRACH z dnia 17 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Tarnowskich Górach na lata 2021 – 2025

Najwięcej rodzin objętych procedurą Niebieskie Karty zamieszkiwało w dzielnicy Śródmieście – 64 rodziny. Zjawisko przemocy w rodzinie odnotowano także licznie w dzielnicy Stare Tarnowice – 23 rodziny i Strzybnica – 20 rodzin. Na 172 rodziny objęte procedurą NK 18,6% (32 rodziny) korzystało ze świadczeń finansowych MOPS.

Tabela 6 Liczba osób doznających przemocy w latach 2020 – 2022

Rok	Kobiety	Mężczyźni	Dzieci	Ogółem
2020	147	14	35	196
2021	148	12	38	198
2022	129	14	39	182

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej – suplement 2022

Rysunek 7 Prognoza zmian w obszarze: **Przemoc w rodzinie**

Przyczyny problemów w obszarze

- uzależnienia
- rozluźnienie więzi rodzinnych

Kluczowe grupy narażone na wystąpienie problemów

- rodziny i członkowie rodzin, w szczególności kobiety
- dzieci i młodzież

Prognoza zmian wpływających na obszar problemowy

- rozwój społecznej świadomości na temat przemocy w rodzinie
- rozwój instrumentów przeciwdziałających przemocy i wspierających pomoc rodzinie
- zaostrzenie przepisów w zakresie ochrony przed przemocą
- pojawienie się nowych form przemocy, np. cyberprzemoc, przemoc ekonomiczna i psychiczna

Źródło: opracowanie własne

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz potrzeba ochrony macierzyństwa

Rodziny z dziećmi objęte wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w 2022 r. stanowiły 26,2% ogółu rodzin objętych pomocą. Najczęściej występującym problemem wśród rodzin z dziećmi jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. W 2022 r. w Tarnowskich Górach urodziło się 411 dzieci (200 dziewczynek, 211 chłopców). Na koniec 2022 r. w mieście zamieszkiwało 11 066 osób do lat 18 włącznie. W wieku do ukończenia 3 lat wychowywało się 2024 dzieci, a w wieku przedszkolnym (4 – 6 lat) – 1777.

Tabela 7 Liczba rodzin wychowujących dzieci, w których pojawiły się problemy opiekuńczo-wychowawcze w latach 2020 - 2022

Wyszczególnienie		Rok		
		2020	2021	2022
Liczba rodzin objętych pomocą społeczną wychowujących dzieci		311	310	296
Liczba rodzin, w których występuje bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych		293	257	227
w tym	rodziny niepełne	122	104	89
	rodziny wielodzietne	38	41	31
Udział rodzin z problemem opiekuńczo - wychowawczym w ogólnej liczbie rodzin objętych pomocą społeczną		29,9 %	25,64 %	22,79%

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej – suplement 2022

Gmina realizuje zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej zatrudnia pracowników, którzy udzielają wsparcia rodzinom z dziećmi w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W tym procesie ważną rolę odgrywa asystent rodziny, którego zadaniem jest m.in. zmiana stosunku osób w rodzinie do własnej sprawczości, zwiększenie poczucia wpływu na własne życie, podniesienie samooceny.

Tabela 8 Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w latach 2020 - 2022

Rodziny		2020	2021	2022	
Liczba rodzin, które korzystały z usług asystenta rodziny	Ogółem	73	81	78	
	w tym	zobowiązane przez sąd	26	34	42
		objęte nadzorem kuratora	26	36	45
Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny	do 3 miesięcy	11	7	9	
	od 3 do 12 miesięcy	28	33	25	
	powyżej 1 roku	34	41	44	
Liczba rodzin, z którymi asystent zakończył pracę ze względu na:	osiągnięcie efektów	15	15	15	
	zaprzestanie współpracy rodziny z asystentem	8	14	15	
	brak efektów	1	13	0	
	zmianę metody pracy	1	0	0	

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej – suplement 2022

Tabela 9 Liczba rodzin zastępczych na terenie powiatu i gminy w latach 2020- 2022

Rok	Liczba rodzin zastępczych	
	Powiat	w tym gmina
2020	131	53
2021	141	54
2022	143	58

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej – suplement 2022 na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach

Rysunek 8 Prognoza zmian w obszarze: **Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz potrzeba ochrony macierzyństwa**

Przyczyny problemów w obszarze

- zerwanie więzi rodzinnych
- niewłaściwe wzorce społeczne
- skrajne ubóstwo
- niski poziom wykształcenia

Kluczowe grupy narażone na wystąpienie problemów

- rodziny i członkowie rodzin
- dzieci

Prognoza zmian wpływających na obszar problemowy

- spadek liczby rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi
- narastające rozwarstwienie społeczeństwa
- zmiany aspiracji życiowych
- zmiany systemu edukacji

Źródło: opracowanie własne

Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba

Według ostatniego Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2021 r. liczba osób niepełnosprawnych w powiecie tarnogórskim ogółem wynosiła niemal 19,5 tys. osób, z czego 10,6 tys. to kobiety.

Do najbardziej istotnych problemów zdrowotnych na 100 tys. ludności w regionie według wartości wskaźnika zapadalność zaliczyć należy⁷:

- zakażenia dróg oddechowych i gruźlica;
- inne choroby niezakaźne;

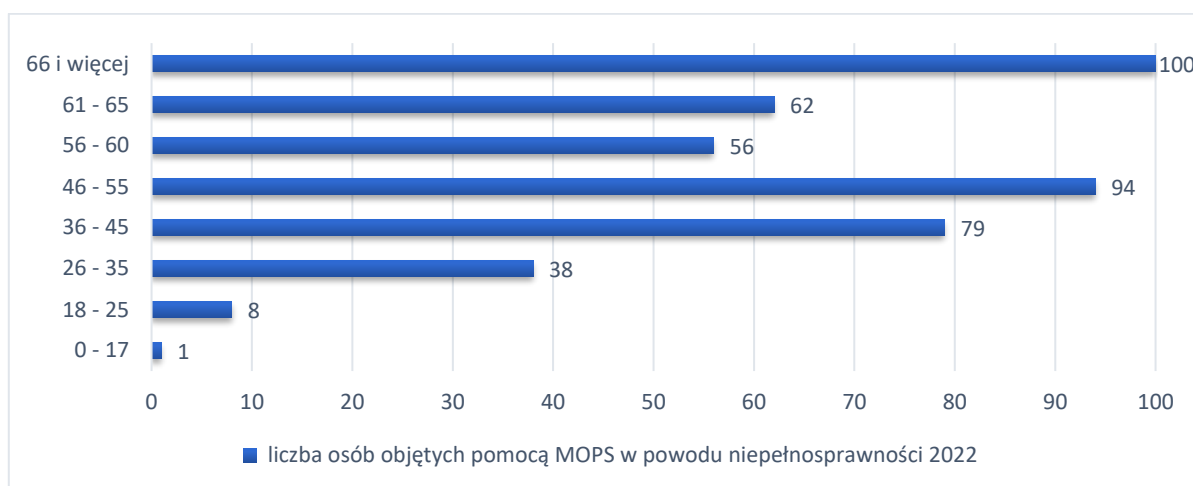
⁷ <https://basiw.mz.gov.pl/mapy-informacje/mapa-2022-2026/analizy/prognoza-epidemiologiczna/>

- choroby skóry i tkanki podskórnej;
- zakażenia wywołane pałeczkami jelitowymi;
- urazy nieumyślne;
- choroby układu nerwowego;
- hiv/aids i zakażenia przenoszone drogą płciową;
- choroby układu trawiennego;
- choroby układu mięśniowo-szkieletowego;
- zaburzenia psychiczne.

W roku 2022 problem długotrwałej choroby wystąpił w 766 rodzinach, w których przebywało 1 336 osób. Stanowił on główną przyczynę korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Długotrwała choroba była przyczyną przyznania świadczeń z pomocy społecznej dla 687 osób.

Osoby starsze stanowią grupę najbardziej reprezentatywną dla tej dysfunkcji. Kobiety częściej zgłaszają się po pomoc społeczną. W przeważającej liczbie przypadków występowanie długotrwałej choroby związane jest z wiekiem.

Wykres 11 Struktura wieku osób objętych świadczeniami z pomocy społecznej przyznanych z powodu niepełnosprawności w 2022 r.

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej – suplement 2022

Wśród wszystkich wnioskodawców MOPS problem niepełnosprawności wystąpił w 455 rodzinach, w których przebywało 809 osób. Niepełnosprawność była przyczyną przyznania świadczeń z pomocy społecznej dla 466 osób.

Przyczyny problemów w obszarze

- wzrost zachorowalności
- zmiany środowiskowe
- starzenie się społeczeństwa
- niezdrowy tryb życia

Kluczowe grupy narażone na wystąpienie problemów

- osoby z niepełnosprawnościami
- opiekunowie osób z niepełnosprawnościami
- seniorzy
- osoby chore

Prognoza zmian wpływających na obszar problemowy

- starzenie się społeczeństwa
- wydłużenie przeciętnej długości trwania życia
- ograniczenia dostępu do usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych
- wzmacnianie uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i zawodowym
- pojawianie się nowych chorób

Źródło: opracowanie własne

Bezrobocie

Istotnym problemem społecznym jest bezrobocie, w szczególności długotrwałe, którego konsekwencjami są: pogorszenie standardu życia, poczucie obniżenia statusu, objawy depresyjne, problemy z zagospodarowaniem czasu wolnego. Negatywne skutki bezrobocia odciskają piętno na funkcjonowaniu rodziny osoby, która utraciła pracę, wzrasta w niej napięcie i stres. Rodziny, które w wyniku utraty źródeł utrzymania korzystają długotrwałe z wsparcia finansowego instytucji zewnętrznych zagrożone są uzależnieniem się od świadczeń pomocowych.

W 2022 r. bezrobocie w gminie zmniejszyło się o 26,3% w stosunku do 2021 r. Spadek bezrobocia dotyczy prawie wszystkich grup bezrobotnych. Ogólny spadek nie nastąpił wśród niepełnosprawnych bezrobotnych. Jednak w tej grupie wśród kobiet nastąpił spadek o 18,6%. Natomiast wśród niepełnosprawnych mężczyzn nastąpił wzrost o 20,6%. Kobiety stanowiły 53,9% ogółu bezrobotnych (w 2021 r. stanowiły 52,6%).

Liczba rodzin, w których bezrobocie stanowiło przyczynę objęcia pomocą w roku 2022 zmalała o 5,3% w stosunku do roku 2021.

Tabela 10. Liczba rodzin z główną dysfunkcją bezrobocie objętych pomocą społeczną w latach 2020 - 2022

Rok	Liczba rodzin w których bezrobocie stanowiło powód objęcia pomocą społeczną	Udział w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej
2020	405	37,7 %
2021	356	29,45%
2022	337	29,86%

Źródło: opracowanie własne

Ogólny spadek stopy bezrobocia w gminie przełożył się na spadek liczby rodzin korzystających z pomocy MOPS z powodu bezrobocia.

Rysunek 10 Prognoza zmian w obszarze: **Bezrobocie**

Przyczyny problemów w obszarze

- niski poziom kwalifikacji zawodowych
- niski poziom wykształcenia
- niskie aspiracje zawodowe i edukacyjne
- dziedziczenie postaw

Kluczowe grupy narażone na wystąpienie problemów

- bezrobotni, w szczególności długotrwale bezrobotni
- osoby wchodzące na rynek pracy
- mieszkańcy o niskich kwalifikacjach
- osoby z niepełnosprawnością

Prognoza zmian wpływających na obszar problemowy

- utrzymywanie się korzystnej sytuacji na rynku pracy
- nowe formy pracy z wykorzystaniem technologii komunikacyjnych
- zmiana specyfiki gospodarki regionu i miasta

Źródło: opracowanie własne

Bezdomność

Bezdomność zaliczana jest do ważnych problemów społecznych. Decyduje o tym nie jej wymiar ilościowy, lecz jakościowy. Bezdomność powstaje często w wyniku nieumiejętności przystosowania się jednostki do sytuacji ekonomiczno-społecznej, konsekwencją czego jest m.in. utrata pracy, a więc brak stałych dochodów. Innym istotnym czynnikiem mającym wpływ na wejście w bezdomność jest problem alkoholowy.

W 2022 r. w stosunku do 2021 r. liczba mieszkańców Schroniska dla Bezdomnych utrzymywała się na tym samym poziomie i wyniosła 37 osób.

Tabela 11 Osoby bezdomne i zagrożone bezdomnością w 2022 r. - podział ze względu na wiek

Wiek	Mieszkańcy Schroniska dla Bezdomnych
18 – 40	3
41 – 60	24
61 – 70	9
powyżej 71	1
Suma:	37

Źródło: opracowanie własne

Pracownicy Schroniska dla Bezdomnych w Tarnowskich Górach pracę socjalną prowadzą również w środowisku przebywania klienta tj. poza placówką - metodą streetworkingu. Metoda ta umożliwia pomaganie ludziom dotychczas izolowanym, odrzucanym i niezauważanym.

Najczęstsze problemy zgłaszane przez bezdomnych w mieście to:

- uzależnienie od alkoholu;
- zły stan zdrowia;
- brak dokumentów, brak ubezpieczenia zdrowotnego;
- brak środków finansowych, brak żywności;
- brak możliwości odwzawienia, wykąpania, przebrania, leczenia;
- brak kompetencji społecznych, brak relacji z osobami bliskimi;
- stany depresyjne i inne problemy psychiczne.

Rysunek 11 Prognoza zmian w obszarze: **Bezdomność**

Przyczyny problemów w obszarze

- problemy i kryzysy psychiczne
- ubóstwo ekonomiczne
- przemoc w rodzinie
- uzależnienia
- niepełnosprawność i stan zdrowia

Kluczowe grupy narażone na wystąpienie problemów

- osoby dorosłe
- młodzież
- osoby po odbyciu kary więzienia
- długotrwale bezrobotni
- osoby uzależnione

Prognoza zmian wpływających na obszar problemowy

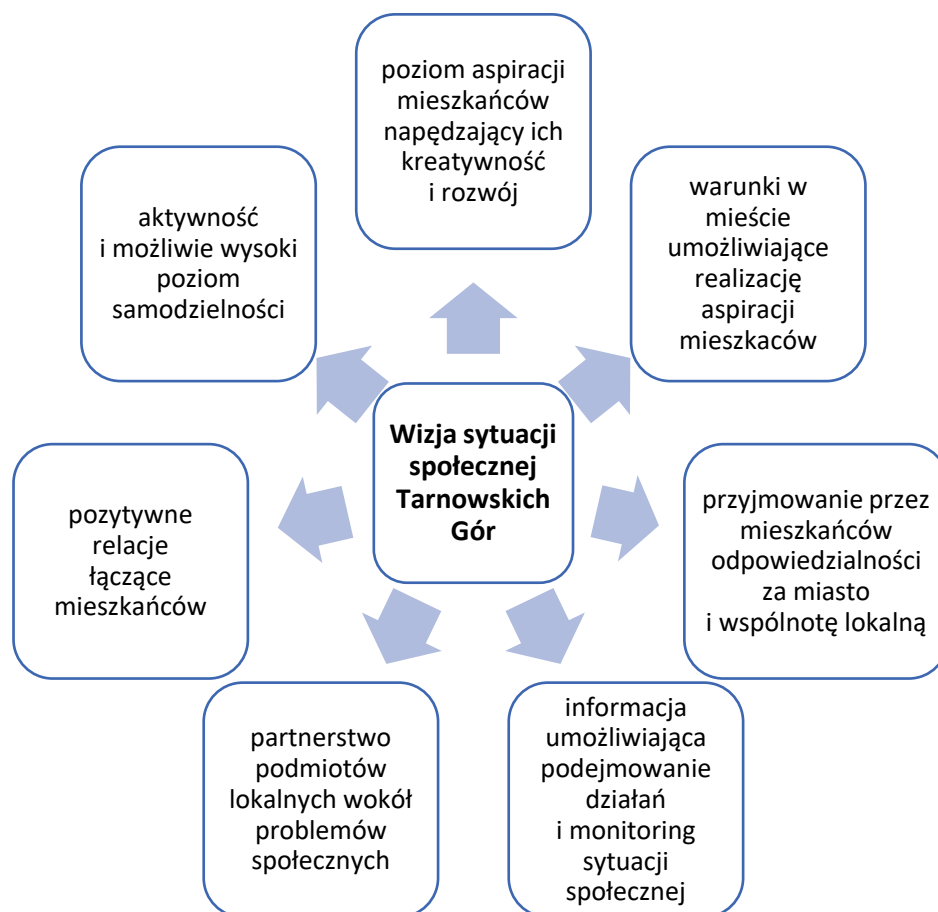
- narastanie uzależnień
- migracje
- polaryzacja społeczna

Źródło: opracowanie własne

3. Wizja sytuacji społecznej miasta Tarnowskie Góry

Wizja społecznej sytuacji Tarnowskich Gór opiera się na siedmiu filarach przedstawionych na poniższym schemacie. Rolą wizji w myśleniu strategicznym jest określenie **pożądanego przyszłości miasta w wymiarze społecznym**. Wizja wyznacza obszar dla sformułowania priorytetów, a w dalszej kolejności celów strategicznych i celów operacyjnych.

Rysunek 12 Wyznaczniki wizji sytuacji społecznej miasta Tarnowskie Góry

Źródło: opracowanie własne w oparciu o uzgodnienia metodologiczne z lokalnymi podmiotami polityki społecznej

WIZJA SYTUACJI SPOŁECZNEJ MIASTA TARNOWSKIE GÓRY

W perspektywie czasowej wyznaczonej przez strategię należy dążyć do kształtowania sytuacji społecznej miasta cechującej się następującymi zjawiskami i procesami:

- zdolność mieszkańców do kształtowania swojej przyszłości, budowania aspiracji na poziomie odpowiadającym posiadanym możliwościom rozwoju, umiejętnego wyboru kariery zawodowej, rodzinnej i rozwoju osobistego;
- dominacja postaw aktywnych nad postawami biernymi i roszczeniowymi, także wśród osób o szczególnych potrzebach, systematycznie zwiększane zainteresowanie osób i grup dotkniętych problemami społecznymi samodzielnym rozwiązywaniem problemów, udziałem w akcjach samopomocowych, szerokie możliwości podejmowania działań zmierzających do poprawy własnego losu, w tym wzrostu

poziomu: przedsiębiorczości, przedsiębiorczości społecznej, aktywności na rzecz swoich środowisk i wspólnot, zainteresowania doskonaleniem własnych kwalifikacji, uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym miasta lub dzielnic, aktywności zmierzających do budowania swojej pozycji w grupach społecznych;

- realizowane procesy rewitalizacji przyczyniające się do ożywiania części miasta ze szczególnym natężeniem problemów społecznych, zwłaszcza zaś współzależne rozwiązywanie problemów społecznych z problemami gospodarczymi, przestrzennymi, infrastrukturalnymi i środowiskowymi;
- poziom społeczno-ekonomicznego rozwoju lokalnego sprzyjający rozwiązywaniu problemów społecznych zarówno w formie bezpośredniej (większe możliwości realizowania pomocy społecznej), jak i pośredniej (tworzenie nowych miejsc pracy, ograniczenie marginesu patologii, zmniejszanie ubóstwa itp.);
- powszechna dostępność usług społecznych o wysokiej jakości, szczególnie usług zdrowotnych, opiekuńczych, edukacyjnych, spędzania czasu wolnego;
- korzystne warunki dla rozwijania talentów i zainteresowań mieszkańców wynikające z dostępności finansowej, przestrzennej i organizacyjnej do usług i udogodnień w sferze edukacyjnej, kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej;
- dostarczanie mieszkańcom ekonomicznych podstaw rozwoju dzięki możliwościom rozwijania kwalifikacji zawodowych i kompetencji cywilizacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem „uczenia się przez całe życie” oraz nabywania umiejętności wykorzystywania w życiu codziennym i zawodowym nowoczesnych technologii;
- otaczanie szczególną opieką młodych mieszkańców oraz rodzin, w tym wspieranie procesu wychowawczego, ograniczanie upowszechniania i dziedziczenia negatywnych wzorców zachowań, wspieranie stabilności ekonomicznej rodzin, tworzenie perspektyw rozwoju dla młodzieży w Tarnowskich Górach, tworzenie warunków dla zaspokajania potrzeb mieszkaniowych z uwzględnieniem potrzeb różnych grup społecznych;
- rosnąca dostępność udogodnień dedykowanych osobom o szczególnych potrzebach, w tym osobom starszym i niepełnosprawnym;
- atrakcyjność funkcjonalna oraz wysoki poziom bezpieczeństwa w przestrzeniach publicznych sprzyjający integracji mieszkańców, w tym dostępność przestrzeni publicznych i obiektów użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych;
- wysoki poziom spójności społecznej opierającej się na wspólnej tradycji, silnych pozytywnych relacjach między mieszkańcami, zachowywanych więziach sąsiedzkich stanowiących podstawę rozwoju wspólnot lokalnych, uwrażliwieniu na problemy społeczne, odpowiedzialności za innych członków społeczności lokalnej, otwartości na uczestnictwo w inicjatywach na rzecz mieszkańców w trudnej sytuacji życiowej;
- silne związki mieszkańców ze swoim miejscem zamieszkania wynikające z atrakcyjności lokalnego rynku pracy, możliwości rozwoju indywidualnego oraz rozwoju rodzin, dostępności do udogodnień zapewniających wysoką jakość życia;
- współdziałanie podmiotów sektora samorządowego, biznesowego i obywatelskiego w realizacji działań wspierających integrację społeczną oraz rozwiązywanie problemów społecznych miasta;
- realizowanie polityki społecznej zorientowanej na usuwanie przyczyn problemów oraz uprzedzanie zjawisk problemowych dzięki realizacji procesów monitoringu opartego na łączeniu informacji z różnych źródeł.

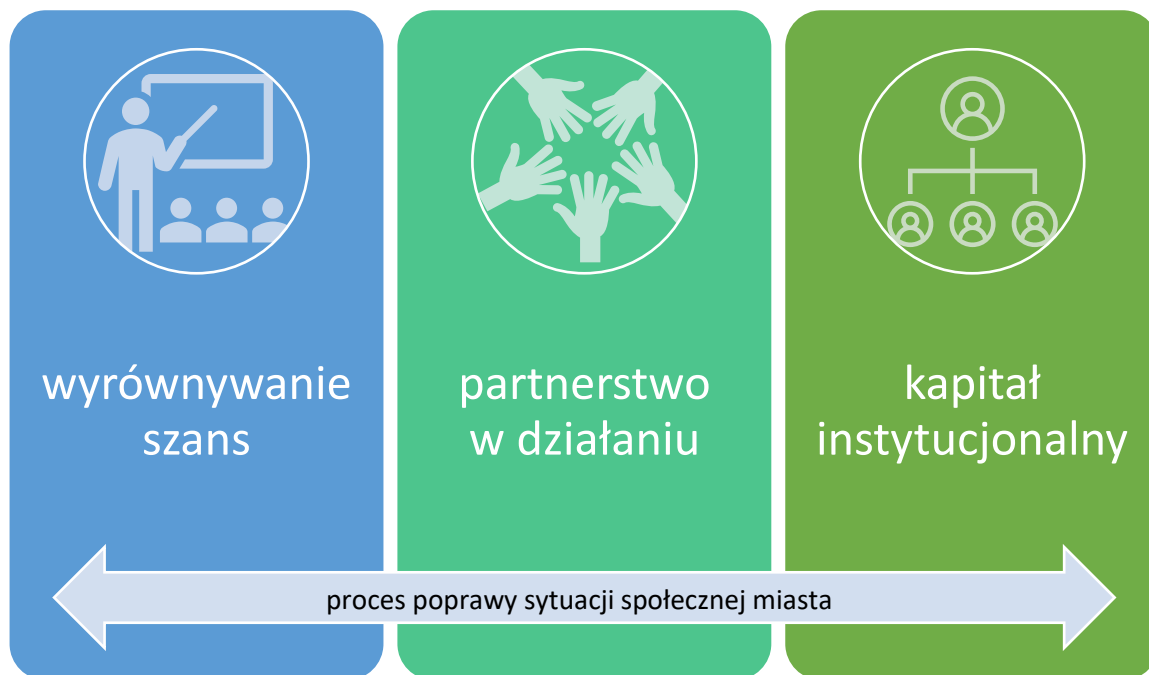
Wartości nakreślone w wizji osiągnane będą nie tylko poprzez realizację strategii rozwiązywania problemów społecznych, ale także w drodze realizacji innych koncepcji rozwoju lokalnego, w szczególności Strategii rozwoju miasta Tarnowskie Góry oraz Gminnego Programu Rewitalizacji miasta Tarnowskie Góry.

Zmiany sytuacji społecznej muszą być widziane w kontekście lokalizacji Tarnowskich Gór w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Usytuowanie miasta stwarza możliwości zapewniania dostępu mieszkańców do wyspecjalizowanych usług i udogodnień w pobliskich ośrodkach miejskich.

4. PRIORYTETY STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W TARNOWSKICH GÓRACH

Strategia rozwiązywania problemów społecznych miasta Tarnowskie Góry opiera się na trzech priorytetach wynikających z przyjętych założeń strategicznych, wyników diagnozy strategicznej, a przede wszystkim z wizji sytuacji społecznej miasta. Priorytety zilustrowano na poniższym rysunku.

Rysunek 13 Priorytety w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w Tarnowskich Górach

Źródło: opracowanie własne w oparciu o prace warsztatowe i konsultacje

Tabela 12 Zawartość priorytetów strategicznych

Wyrównywanie szans

Tarnowskie Góry są miastem o zróżnicowanej strukturze gospodarczej oraz bogatej ofercie usług i udogodnień. Jest to więc ośrodek, który dostarcza możliwości rozwoju całej społeczności lokalnej, w tym dla rodzin, osób w różnym wieku czy o różnym poziomie sprawności. Strategia rozwiązywania problemów społecznych, w powiązaniu ze strategią rozwoju miasta, powinna prowadzić do odkrywania i wykorzystywania kreatywności i przedsiębiorczości oraz wzmacniania samodzielności wśród różnych grup mieszkańców, w tym o szczególnych potrzebach. Lokalna polityka społeczna zmierza do rozwijania aspiracji, a nie roszczeniowości.

Partnerstwo w działaniu

Wyzwaniem, przed którym stają współczesne społeczności lokalne, jest utrzymywanie i wzmacnianie relacji społecznych. Podstawą dla realizacji jakiegokolwiek strategii miasta musi być zainteresowanie i zaangażowanie podmiotów lokalnych. Jednym z filarów dla wdrożenia strategii rozwiązywania problemów społecznych jest podnoszenie poziomu empatii mieszkańców względem osób o szczególnych potrzebach. Problemy społeczne są wspólną sprawą wszystkich mieszkańców. Konieczne jest więc wzmacnianie pozytywnych relacji między mieszkańcami, integrowanie różnych grup społecznych, budowanie odpowiedzialności mieszkańców za innych członków społeczności lokalnej.

Geneza problemów społecznych jest złożona i zróżnicowana. Ograniczanie problemów wymaga podejmowania zróżnicowanych i kompleksowych działań. Uzasadnia to włączanie w realizację strategii podmiotów reprezentujących różne sektory posiadające różne potencjały i kompetencje. Współpraca międzysektorowa pozwala na wdrażanie systemowego podejścia do rozwiązywania problemów społecznych, w którym spotyka się aktywność sektora publicznego, pozarządowego i biznesowego, a kreowane rozwiązania są lepiej dostosowywane do potrzeb i predyspozycji różnych grup problemowych.

Kapitał instytucjonalny

Instytucje pomocy społecznej i związane z nimi kadry są osią realizacji strategii. Konieczne jest stałe poszerzanie możliwości działania pomocy społecznej w mieście, zarówno w aspekcie kompetencyjnym, infrastrukturalnym, finansowym. Zmieniająca się sytuacja społeczna, przekształcanie problemów społecznych, ale także nowe narzędzia i doświadczenia dostępne dla podmiotów pomocy społecznej wymagają wzmacniania kapitału instytucjonalnego i wspierania rozwoju kadr pomocy społecznej.

5. CELE STRATEGICZNE I CELE OPERACYJNE

Cele w strategii przedstawiają pożądaną stany lub procesy, na których osiągnięciu należy się skupić, aby w kompleksowy sposób poprawić sytuację społeczną miasta w perspektywie roku 2030.

Cele strategiczne oraz powiązane z nimi cele operacyjne dotyczą trzech podstawowych zagadnień decydujących o aktualnej i perspektywicznej sytuacji społecznej miasta. Te zagadnienia (wynikające z ustalonych priorytetów) to:

1. możliwości indywidualnego rozwoju mieszkańców;
2. wzmacnianie społeczności lokalnych oraz kapitału relacyjnego miasta;
3. potencjał pomocy społecznej w mieście.

Tabela 13 Cele strategiczne i cele operacyjne

Cel strategiczny	C1. Samodzielni i kreatywni mieszkańcy
Cele operacyjne	C1.1. Wysoka dostępność do wiedzy i kompetencji zawodowych, rodzinnych, cywilizacyjnych mieszkańców zagrożonych problemami społecznymi. C1.2. Ograniczanie zagrożeń zdrowotnych wpływających na generowanie lub potęgowanie problemów społecznych. C1.3. Inkluzywna gospodarka tworząca szanse dla osób z grup o szczególnych potrzebach. C1.4. Dostępność mieszkań dla osób o niższym statusie materialnym i osób o szczególnych potrzebach. C1.5. Dogodne warunki dla zakładania i rozwoju rodzin. C1.6. Wyeliminowane bariery przestrzenne utrudniające dostęp do usług i udogodnień w mieście i sąsiednich gminach.
Cel strategiczny	C2. Partnerstwa wspierające rozwiązywanie problemów społecznych
Cele operacyjne	C2.1. Silne więzi społeczne oraz wzrost wrażliwości tarnogórzan na sytuację osób o szczególnych potrzebach. C2.2. Dogodne warunki dla rozwoju sektora pozarządowego. C2.3. Instytucje miejskie angażujące się w rozwiązywanie problemów społecznych. C2.4. Współpraca międzysektorowa (samorząd, biznes, sektor pozarządowy) umożliwiająca rozwiązywanie specyficznych problemów społecznych.
Cel strategiczny	C3. Wysoka skuteczność systemu pomocy społecznej
Cele operacyjne	c3.1. Wysoki poziom kadr zajmujących się pomocą społeczną. c3.2. Materialny i finansowy potencjał dla realizacji zadań pomocy społecznej. c3.3. Aktualna i pełna informacja o sytuacji społecznej miasta.

6. KIERUNKI DZIAŁAŃ

Strategia rozwiązywania problemów społecznych wymaga wdrażania poprzez podejmowanie działań, których realizacja przekłada się na osiągnięcie stanów zapisanych w celach strategicznych i celach operacyjnych. Do najistotniejszych wyzwań wdrożeniowych zaliczyć należy stworzenie takiej wiązki przedsięwzięć wdrożeniowych, wokół której koncentrować się będą różne środowiska i podmioty lokalne.

Kierunki zostały ustalone z uwzględnieniem następujących założeń:

- łączenie kierunków zorientowanych na usuwanie problemów z kierunkami zmierzającymi do zapobiegania powstawania problemów społecznych;
- łączenie kierunków nastawionych na bezpośrednią pomoc beneficjentom z kierunkami, których celem jest podnoszenie aktywności, przełamywanie bierności i roszczeniowości beneficjentów;
- wprowadzanie kierunków opierających się na aktywności instytucji pomocy społecznej w powiązaniu z kierunkami partnerskimi angażującymi podmioty lokalne z różnych sektorów;
- realizacja części kierunków w oparciu o montaż finansowy, w tym środki pozyskiwane ze źródeł zewnętrznych.

Zaproponowane kierunki są podstawą do kreowania konkretnych projektów, które powinny być formułowane i wdrażane w kolejnych okresach implementacji strategii. Jednym z warunków skutecznego wdrażania kierunków jest pozyskiwanie partnerów; powoduje to, że konieczne jest prowadzenie działań informujących o strategii oraz promowanie partycypacji w procesie wdrożeniowym.

Tabela 14 Kierunki realizacji celów operacyjnych

Cele operacyjne	Istota celu	Kierunki
Cel strategiczny C1: Samodzielni i kreatywni mieszkańcy		
<i>C1.1. Wysoka dostępność do wiedzy i kompetencji zawodowych, rodzinnych, cywilizacyjnych mieszkańców zagrożonych problemami społecznymi</i>	- wykształcenie jako droga do wyzwolenia młodych pokoleń z ubóstwa i zrywania z negatywnymi wzorcami, - współzależne ujmowanie edukacji, kultury i sportu jako dziedzin warunkujących kształtowanie postaw mieszkańców, - dostosowywanie narzędzi kształtowania kompetencji do specyficznych potrzeb grup problemowych (lub zagrożonych problemami), - udział w procesie kształtowania kompetencji podmiotów lokalnych reprezentujących różne sektory,	K1. Wspieranie podnoszenia aspiracji edukacyjnych i zawodowych mieszkańców oraz wiary w znaczenie wykształcenia. K2. Kreowanie nowych form podnoszenia kwalifikacji kierowanych do grup o szczególnych potrzebach. K3. Programy podnoszenia poziomu motywacji do reintegracji zawodowej przez osoby trwale wykluczone i bierne. K4. Współpraca tarnogórskich przedsiębiorców z podmiotami edukacji w kształceniu mieszkańców z grup problemowych. K5. Promowanie wśród tarnogórskich przedsiębiorców zatrudniania osób o szczególnych potrzebach podnoszących swoje kompetencje. K6. Wzmacnianie kompetencji cyfrowych mieszkańców, szczególnie grup o ograniczonej mobilności przestrzennej. K7. Doradztwo w zakresie kształtowania karier zawodowych dla osób o szczególnych potrzebach.
<i>C1.2. Ograniczanie zagrożeń zdrowotnych wpływających na generowanie lub potęgowanie problemów społecznych</i>	- podnoszenie świadomości zdrowotnej mieszkańców, - ograniczanie rosnącego oddziaływania chorób cywilizacyjnych, - radzenie sobie z zagrożeniami	K8. Realizacja programów profilaktyki zdrowotnej, szczególnie adresowanych do grup zagrożonych chorobami związanymi z niezdrowym trybem życia (w tym np. programy dotyczące

*C1.3. Inklusywna gospodarka
tworząca szanse dla osób
z grup o szczególnych
potrzebach*

związanymi z niezdrowym trybem życia, złą dietą, uzależnieniami od używek, uzależnieniami od komputera itp.,	
- mierzenie się z wyzwaniami zdrowotnymi związanymi ze starzeniem się społeczeństwa,	
- ograniczanie negatywnego wpływu pracy zawodowej na zdrowie, w tym walka ze stresem i jego konsekwencjami,	
- podnoszenie dostępności do opieki zdrowotnej,	
	zdrowego odżywiania, uzależnień).
	K9. Zwiększanie dostępu do usług terapeutycznych i rehabilitacyjnych, w szczególności dzieci i młodzieży, seniorów, osób o szczególnych potrzebach.
	K10. Zwiększanie dostępności do geriatry, pielęgniarstwa geriatrycznego.
	K11. Rozwój opieki długoterminowej.
	K12. Wzmacnianie społecznej odpowiedzialności tarnogórskich przedsiębiorców w zakresie tworzenia bezpiecznych i przyjaznych warunków pracy.
	K13. Tworzenie i wzbogacanie infrastrukturalne (infrastruktura rekreacyjna, zielona i błękitna) przestrzeni tworzących warunki dla zdrowego trybu życia, w szczególności z udogodnieniami dla osób o szczególnych potrzebach.
- przełamywanie barier w dostępie do rynku pracy osób o szczególnych potrzebach,	K14. Wspieranie powstawania podmiotów ekonomii społecznej (np. spółdzielnie socjalne, ZAZ, WTZ i in.).
- zapewnianie możliwości realizowania ciągłej kariery zawodowej przez osoby defaworyzowane na rynku pracy,	K15. Powołanie spółdzielni socjalnej o profilu gastronomicznym do obsługi podmiotów miejskich.
- wzbogacanie struktury gospodarczej miasta o podmioty ekonomii społecznej,	K16. Wspieranie tarnogórskich przedsiębiorców w tworzeniu miejsc pracy dla osób o szczególnych potrzebach.
	K17. Wspieranie firm tworzących miejsca pracy online dla osób o szczególnych potrzebach.
	K18. Wspieranie zakładania firm przez młode

C1.4. Dostępność mieszkań dla osób o niższym statusie materialnym i osób o szczególnych potrzebach

- dostęp do mieszkań jako podstawa stabilizacji i możliwości planowania rozwoju indywidualnego i rozwoju rodziny,
- traktowanie mieszkalnictwa jako wrażliwego, a równocześnie koniecznego dobra o ograniczonej dostępności dla części mieszkańców,
- ograniczanie rosnących kosztów utrzymania mieszkań wpływające na standard życia mieszkańców,
- niwelacja zagrożenia bezdomnością i problemami, które z niej mogą wynikać,
- dostęp do mieszkania jako uwarunkowanie wpływające na stabilizację demograficzną miasta,
- specyficzne potrzeby mieszkaniowe osób o szczególnych potrzebach,

C1.5. Dogodne warunki dla zakładania i rozwoju rodzin

- ułatwienia w powrocie na rynek pracy rodziców po urodzeniu dziecka,
- wspieranie rodzin w radzeniu sobie z różnymi zagrożeniami dla dzieci i młodzieży,
- pomoc rodzicom w realizacji funkcji wychowawczych,
- przełamywanie barier mieszkaniowych

osoby ze środowisk problemowych, zagrożonych marginalizacją.

- K19. Szersze stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych realizowanych w mieście.
 - K20. Wdrażanie/rozwijanie różnych form mieszkalnictwa społecznego (np. TBS, SIM, SAN).
 - K21. Rozwój komunalnego zasobu mieszkaniowego oraz zasobu mieszkań treningowych i wspomaganych z wyposażeniem dostosowanym do osób o szczególnych potrzebach.
 - K22. Wspieranie działań polegających na przystosowaniu niewykorzystywanych obiektów w mieście na funkcje mieszkaniowe.
 - K23. Aktywizacja zawodowa poprzez projekty mieszkaniowe (budowa, remonty, przystosowanie pustostanów).
 - K24. Wspieranie działań umożliwiających seniorom zamianę mieszkań na bardziej dostosowane do ich potrzeb.
 - K25. Eliminacja barier architektonicznych w budownictwie mieszkaniowym.
 - K26. Wspieranie działań ograniczających zagrożenie ubóstwem energetycznym.
- kierunki związane z wcześniej opisanymi celami operacyjnymi (szczególnie C1.4) oraz:
- K27. Podnoszenie dostępności do usług opiekuńczych dla dzieci, w tym usługi publiczne, rynkowe, usługi realizowane w partnerstwie publiczno-prywatnym i partnerstwie publiczno-społecznym.
 - K28. Wdrażanie zróżnicowanych form opieki

C1.6. Wyeliminowane bariery przestrzenne utrudniające dostęp do usług i udogodnień w mieście i sąsiednich gminach

w zakładaniu rodzin,

- przestrzeń miasta bez barier dla osób o szczególnych potrzebach,
- przełamywanie kosztowych i fizycznych barier w dostępie do transportu publicznego,
- zapewnianie dostępności transportowej do usług i udogodnień, zwłaszcza wyższego rzędu, w wiodących ośrodkach GZM,
- wzrost znaczenia transportu rowerowego ze względów zdrowotnych,

wytchnieniowej (w kontekście opieki nad osobami o szczególnych potrzebach, seniorami, dziećmi).

- K29. Rozwój usług na rzecz osób doświadczających przemocy domowej.
- K30. Rozwijanie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci dostępnych finansowo dla rodzin o niższym statusie materialnym.
- K31. Podnoszenie kompetencji rodzicielskich, świadomości rodziców na temat zagrożeń dotyczących dzieci i młodzieży, współpracy ze szkołą w procesie wychowawczym.
- K32. Realizacja programów profilaktycznych związanych z zagrożeniami dla dzieci i młodzieży.
- K33. Działania wspierające usamodzielnianie młodzieży wychodzącej z pieczy zastępczej.
- K34. Wspieranie pracodawców zatrudniających rodziców z małymi dziećmi.
- K35. Poszerzanie usług dostępnych w oparciu o Kartę Dużej Rodziny.
- K36. Usuwanie barier architektonicznych w przestrzeniach i obiektach publicznych oraz rozwijanie projektowania uniwersalnego.
- K37. Wdrażanie rozwiązań podnoszących finansową dostępność transportu publicznego dla osób o szczególnych potrzebach.
- K38. Okresowa weryfikacja siatki połączeń transportu publicznego z miejscami usług, udogodnień, miejscami pracy

ekologicznych i ekonomicznych,

w mieście i sąsiednich ośrodkach (z uwzględnieniem oczekiwań osób o szczególnych potrzebach).

K39. Rozwój ścieżek rowerowych umożliwiających bezkosztowe przemieszczanie mieszkańców.

Cel strategiczny C2: Partnerstwa wspierające rozwiązywanie problemów społecznych

C2.1. Silne więzi społeczne oraz wzrost wrażliwości tarnogórzan na sytuację osób o szczególnych potrzebach

- kreowanie społeczeństwa włączającego, otwartego, solidarnego,
- wzrost empatii społecznej,
- wzrost rozumienia dwustronnych relacji między jakością życia w mieście a rozwiązywaniem problemów społecznych,
- angażowanie się mieszkańców w działania na rzecz poprawy sytuacji społecznej w mieście,

K40. Wydarzenia z udziałem osób o szczególnych potrzebach integrujące wspólnoty lokalne.

K41. Akcje upowszechniające wśród mieszkańców wiedzę o osobach o szczególnych potrzebach – ich sytuacji, ograniczeniach w samodzielnym funkcjonowaniu.

K42. Wzmacnianie świadomości mieszkańców na temat źródeł i skutków zaburzeń psychicznych.

K43. Promowanie w mieście wiedzy o aktywnościach i osiągnięciach osób o szczególnych potrzebach, np. sukcesy sportowe, artystyczne, edukacyjne, naukowe itp.

K44. Działania integracyjne podejmowane w szkołach (integracja dzieci z różnych środowisk, integracja międzypokoleniowa itp.).

C2.2. Dogodne warunki dla rozwoju sektora pozarządowego

- wzmacnianie potencjału sektora pozarządowego umożliwiającego realny wpływ na sytuację społeczną miasta,
- organizacje pozarządowe i nieformalne grupy mieszkańców angażujące się w działania społeczne,

K45. Wzmacnianie potencjału sektora pozarządowego (w tym wsparcie infrastrukturalne, informacyjne, kompetencyjne, organizacyjne, formalnoprawne).

K46. Wspieranie realizacji przez sektor

C2.3. Instytucje miejskie angażujące się w rozwiązywanie problemów społecznych

- wspólne działania w ramach aktywności sektora pozarządowego integrujące mieszkańców,
- poszerzanie wachlarza usług społecznych dla osób o szczególnych potrzebach,
- podnoszenie efektywności świadczenia usług społecznych w mieście dzięki partnerstwu publiczno-społecznemu,

pozarządowy wydarzeń (społecznych, kulturalnych, rekreacyjnych itp.) adresowanych do osób o szczególnych potrzebach.

K47. Podejmowanie działań w ramach partnerstwa publiczno-społecznego nakierowanych na zapobieganie lub rozwiązywanie problemów społecznych, w szczególności poprzez realizację w tej formule usług społecznych.

- poszerzanie spektrum lokalnych podmiotów angażujących się w realizację polityki społecznej,
- intensywniejsze wykorzystanie potencjału instytucji miejskich poprzez angażowanie w działania społeczne,
- wykorzystywanie synergii funkcji społecznych, edukacyjnych, kulturalnych,

K48. Podejmowanie przez instytucje miejskie partnerskich działań kulturalnych, edukacyjnych, integracyjnych, rekreacyjno-sportowych itp. adresowanych do osób o szczególnych potrzebach.

K49. Rozbudowanie systemu wymiany informacji między MOPS a instytucjami będącymi w kontakcie z osobami o szczególnych potrzebach (szkoły, organizacje, placówki kultury, parafie itp.).

C2.4. Współpraca międzysektorowa (samorząd, biznes, sektor pozarządowy) umożliwiająca rozwiązywanie specyficznych problemów społecznych

- wykorzystywanie różnorodnych potencjałów i sposobów działania podmiotów z różnych sektorów,
- synergia działań podejmowanych przez podmioty z różnych sektorów,
- nowe pomysły, aktywności i zasoby wnoszone do polityki społecznej miasta,

K50. Wspieranie procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych w mieście.

K51. Wspieranie międzysektorowych projektów na rzecz włączenia społecznego.

K52. Kreowanie projektów społecznych atrakcyjnych dla firm kierujących się w swoim działaniu zasadami społecznej odpowiedzialności biznesu.

K53. Promowanie lokalnych liderów inicjujących i włączających się w działania społeczne.

Cel strategiczny C3: Wysoka skuteczność systemu pomocy społecznej

C3.1. Wysoki poziom kadr zajmujących się pomocą społeczną

- stałe aktualizowanie kompetencji kadr,
- wzrost specjalistycznej wiedzy pracowników pomocy społecznej,
- poszerzanie wiedzy pracowników pomocy społecznej umożliwiające postrzeganie problemów społecznych w kontekście przemian zachodzących w mieście i otoczeniu,
- unikanie wypalenia zawodowego i nadmiernego obciążenia psychicznego/zadaniowego,

- K54. Wspieranie rozwoju kompetencyjnego kadr:
- systemowe szkolenia specjalistyczne,
 - warsztaty,
 - dofinansowanie zdobywania dodatkowych kwalifikacji (kursy, studia, studia podyplomowe),
 - supervizowanie pracy,
 - spotkania kadr pomocy społecznej w celu wymiany doświadczeń i dobrych praktyk, także w układzie ponadregionalnym i zagranicznym.

K55. Psychologiczne wsparcie kadr.

K56. Monitorowanie satysfakcji pracowników z pracy oraz dostosowywanie narzędzi motywacji.

C3.2. Materialny i finansowy potencjał dla realizacji zadań pomocy społecznej

- usuwanie barier rzeczowych i finansowych dla realizacji usług społecznych,
- pozyskiwanie środków umożliwiających realizację innowacyjnych projektów i wdrażanie nowych rozwiązań w pomocy społecznej,
- przesunięcie części usług oraz relacji do przestrzeni wirtualnej,

K57. Realizacja projektów społecznych w oparciu o pozyskiwanie środków zewnętrznych.

K58. Projekty infrastrukturalne poprawiające wyposażenie placówek pomocy społecznej oraz inwestycje w nowe obiekty zbliżające usługi pomocy społecznej do beneficjentów.

K59. Wspieranie akcji charytatywnych uzupełniających działania służb pomocy społecznej.

K60. Wykorzystywanie nowych technologii do poprawy kontaktu z beneficjentami pomocy społecznej.

C3.3. Aktualna i pełna informacja o sytuacji społecznej miasta

- zwiększanie możliwości reagowania na pojawiające się zmiany sytuacji społecznej w mieście,

K61. Tworzenie otwartych baz danych umożliwiających podmiotom angażującym się w realizację lokalnej

- silniejsze skorelowanie podejmowanych działań z realną sytuacją,
- tworzenie podstaw dla partnerstwa podmiotów lokalnych w sferze społecznej,

polityki społecznej:

- dostęp do niezbędnych informacji o potrzebach osób o szczególnych potrzebach,
- udostępnianie posiadanych informacji potencjalnym partnerom,
- budowanie partnerstw dla realizacji projektów społecznych.

K62. Wdrażanie narzędzi dzielenia się wiedzą o sytuacji społecznej.

7. ZARZĄDZANIE WDRAŻANIEM STRATEGII

System realizacji strategii, w tym programy realizacyjne

Współczesne podejście do zarządzania strategicznego wskazuje, że podstawowymi cechami strategii powinny być elastyczność i responsywność (zdolność do reagowania na zmiany uwarunkowań strategicznych). Wpływa na to rosnąca dynamika zmian zachodzących zarówno wewnątrz miasta, jak też w jego otoczeniu. Informacje, na których zasadza się strategia – założenia, diagnoza, postawione hipotezy – wraz z upływem czasu ulegają dezaktualizacji, która może mieć charakter ewolucyjny lub skokowy. Podobny proces dotyczy będzie oczekiwań oraz zachowań mieszkańców, które były podstawą dla sformułowania struktury celów i odpowiadających im przedsięwzięć. Dlatego też procesu myślenia o przyszłości miasta i jego sytuacji społecznej nie można zakończyć wraz ze sformułowaniem dokumentu, lecz należy stale monitorować zachodzące zmiany oraz modyfikować w zgodzie z nimi treść strategii. Wdrażanie strategii, a w szerszym ujęciu zarządzanie strategią obejmuje szereg współzależnych komponentów, które powinny być realizowane permanentnie lub cyklicznie. Należą do nich:

- konsekwentny monitoring warunków wdrażania strategii obejmujący:
 - aktualizację diagnozy, w szczególności czynników będących źródłami opisanych w dokumencie procesów warunkujących występowanie i potęgowanie problemów społecznych w mieście,
 - monitorowanie źródeł lokalnego, regionalnego, krajowego i europejskiego wsparcia dla realizacji programów i projektów;
- przygotowywanie w oparciu o zapisy strategii programów uszczegóławiających ogólne zapisy strategii (np. programy przeciwdziałania marginalizacji różnych grup społecznych, rozwoju usług opiekuńczych, aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych, wspierania organizacji pozarządowych działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych itp.);
- przygotowywanie programów wdrażania w horyzoncie operacyjnym, zawierających konkretne działania i projekty do wykonania w perspektywie rocznej lub kilkuletniej;
- koordynowanie strategii z istniejącymi dokumentami lokalnymi przy założeniu, że strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem nadrzędnym względem innych opracowań odnoszących się do sytuacji społecznej w mieście, ale równocześnie w lokalnym systemie planowania musi być „podporządkowana” generalnej strategii rozwoju Tarnowskich Gór;
- promowanie strategii wśród podmiotów lokalnych, zwłaszcza w zakresie możliwości udziału w realizacji kierunków strategicznych, wprowadzania do strategii nowych projektów realizowanych przez mieszkańców lub organizacje pozarządowe oraz wskazywania zakresu możliwego wsparcia dla ich realizacji;
- oparcie promocji nie tylko na instrumentach informacyjnych, sprowadzających w odbiorze społecznym strategię do kolejnego dokumentu władzy lokalnej, ale przede

wszystkim na instrumentach aktywnych, obejmujących działania na rzecz partycypacji mieszkańców w procesie wdrożeniowym (wspieranie projektów partnerskich);

- stymulowanie zawiązywania partnerstwa lokalnych środowisk liderek (dla obszarów, grup społecznych, demograficznych, zawodowych itp.);
- zapewnienie elastyczności strategii, możliwości jej modyfikacji – strategia powinna być aktualizowana w sposób ciągły, tak aby ograniczać zmiany skokowe, a szczególnie próby zawieszenia realizacji lub tworzenia całkowicie nowej strategii;
- wprowadzanie zmian instytucjonalnych (np. powoływanie gremiów wspierających wdrażanie strategii, powierzanie im konkretnych zadań, wspieranie zmian w procesie obiegu informacji pomiędzy lokalnymi podmiotami itp.);
- zachowanie właściwych proporcji między centralizacją procesu wdrażania (m.in. funkcje koordynacyjne, promocyjne, analityczne itp.) a jego rozproszeniem (głównie w aspekcie partnerskiego formułowania i wdrażania projektów).

Kluczowym podmiotem realizacji działań podejmowanych na rzecz osiągnięcia celów określonych w dokumencie Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tarnowskie Góry na lata 2023 – 2030, zgodnie z art. 110 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Niemniej do procesu wdrażania powinny zostać włączone również inne podmioty publiczne, prywatne, organizacje pozarządowe działające w gminie, jak i w jej otoczeniu. Szczegółowe zadania i formy współpracy podmiotów i instytucji miejskich z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Tarnowskich Górach zostaną określone w odpowiednim zarządzeniu Burmistrza Miasta Tarnowskie Góry.

Wskazane kierunki służące realizacji celów operacyjnych powinny nabierać swojej treści praktycznej poprzez formułowanie dla kolejnych okresów wdrożeniowych wiązek konkretnych projektów. Projekty te w części będą formułowane i wdrażane przez podmioty samorządu lokalnego, podmioty pomocy społecznej, podmioty rynku pracy, ale także przez inne podmioty zainteresowane działalnością o charakterze społecznym. W realizacji strategii dużą rolę odgrywać będą przedsięwzięcia realizowane w formule partnerstwa publiczno-prywatnego oraz partnerstwa publiczno-społecznego.

W ramach ustalonych kierunków – w zależności od dostępnych środków oraz zainteresowania podmiotów lokalnych – mogą być formułowane różnorodne projekty dotyczące istotnych sfer rozwoju miasta i występujących w nim problemów społecznych. Wybór projektów, które powinny zostać przyjęte do realizacji powinien opierać się na uwzględnieniu następujących kryteriów:

- adekwatność projektów w stosunku do zidentyfikowanych problemów i ich intensywności, a w szczególności zgodność z przyjętymi celami;
- społeczna akceptacja projektu, wyrażana przede wszystkim poprzez zaangażowanie mieszkańców i różnych podmiotów lokalnych w realizację projektu;
- stwarzanie dobrych warunków wyjściowych dla realizacji kolejnych projektów i komplementarność wobec innych projektów;
- stymulowanie aktywności wielu podmiotów oraz środków będących w ich dyspozycji na rzecz rozwiązywania problemów społecznych miasta;

- koszty realizacji, a następnie podtrzymywania i funkcjonowania projektu, nieprzekraczające możliwości finansowych miasta – uwzględnić można takie aspekty jak:
 - poziom kosztów, jakie musi ponieść miasto na realizację projektów,
 - dostępność środków zewnętrznych,
 - potencjalne zaangażowanie finansowe i rzeczowe innych podmiotów lokalnych,
 - możliwości podtrzymywania projektu na zasadach rynkowych (dotyczy np. projektów z zakresu przedsiębiorczości społecznej);
- uzyskiwanie dodatkowych efektów wspierających pozytywne procesy społeczno-gospodarczego rozwoju w mieście;
- czas uzyskania efektów z tytułu realizacji projektu (w tym pojawienie się zauważalnych dla społeczności lokalnej efektów cząstkowych, nawet jeżeli ostateczne sfinalizowanie projektu jest odległe).

Reasumując, wdrażanie strategii rozwiązywania problemów społecznych uzależnione jest od następujących generalnych kwestii:

- określanie konkretnych projektów wdrożeniowych;
- prowadzenie stałego monitoringu procesu wdrażania oraz wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań determinujących sytuację społeczną miasta;
- zagwarantowanie partnerom realizacji strategii dostępu do aktualnych i komplementarnych źródeł informacji o zmianach sytuacji społecznej miasta;
- stworzenie systemu stałej współpracy podmiotów lokalnych zajmujących się problemami społecznymi, reprezentujących sektor samorządowy i pozarządowy, a o ile to możliwe – także sektor biznesu;
- koordynowanie strategii rozwiązywania problemów społecznych z innymi dokumentami lokalnymi, których realizacja wpływa lub wpływać może na sytuację społeczną – w szczególności Strategią Rozwoju Miasta oraz Gminnym Programem Rewitalizacji;
- zapewnienie środków na realizację strategii.

Istotnymi narzędziami osiągnięcia celów i rozwiązywania problemów społecznych w Tarnowskich Górach będą również programy o charakterze operacyjnym, których przygotowanie wynika z norm prawnych lub odnoszących się do specyfiki miasta i występujących tu problemów społecznych, w tym m.in.:

- program współpracy z organizacjami pozarządowymi;
- program aktywizacji seniorów;
- program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- program przeciwdziałania narkomanii;

- program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych;
- program wspierania osób z niepełnosprawnościami;
- program wspierania rodziny.

Ramy finansowe

Źródłem finansowania przedsięwzięć wynikających ze strategii rozwiązywania problemów społecznych będą środki finansowe:

- budżetu miasta;
- budżetu państwa;
- pozyskiwane z innych źródeł, w tym środki z Unii Europejskiej, w szczególności Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego;
- środki funduszy, programów i podmiotów krajowych, np. PFRON czy Funduszu Pracy;
- środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji strategii.

Istotną zasadą finansowania strategii będzie montaż finansowy środków, którego osią są środki z budżetu lokalnego wykorzystywane do pozyskiwania środków zewnętrznych.

Biorąc pod uwagę, że kluczowym podmiotem wdrażającym jest samorząd miasta i Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowskich Górach, kluczowym źródłem jej finansowania będą zatem środki budżetu gminy.

Planowane wydatki z budżetu miasta na rok 2023 obejmujące zarówno wydatki bezpośrednio na działania z zakresu pomocy społecznej, jak i innych obszarów kształtują się na poziomie 80 312,5 tys. zł, w tym:

- Pomoc społeczna – 23 952, 7 tys. zł;
- Rodzina – 26 697,5 tys. zł;
- Edukacyjna opieka wychowawcza – 437,4 tys. zł;
- Ochrona zdrowia – 2 460 tys. zł;
- Edukacja: dowożenie uczniów do szkół, stołówki szkolne i przedszkolne, realizacja zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych formach wychowania przedszkolnego, realizacja zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży w szkołach podstawowych – 26 764,9 tys. zł.

Biorąc pod uwagę zmiany gospodarcze, w tym poziom inflacji, założono średnioroczny wzrost tych wydatków na poziomie 10% w pierwszym roku oraz stopniowy spadek rok/rok do poziomu 2% w 2030 r. Wskazane poniżej wartości ram finansowych wdrażania strategii mają charakter szacunkowy i będą w trakcie jej realizacji uszczegóławiane i korygowane zapisami

w uchwałach budżetowych i wieloletnich prognozach finansowych miasta w zależności od jego sytuacji finansowej i zmian w otoczeniu.

Tabela 15 Prognoza wydatków w zakresie polityki społecznej w mieście Tarnowskie Góry do roku 2030

Rok	Szacunkowa wartość w tys. zł
2023	80 312,49
2024	88 343,74
2025	94 527,80
2026	99 254,19
2027	103 224,36
2028	106 321,09
2029	108 447,51
2030	110 616,46

Źródło: opracowanie własne

Monitorowanie, ewaluacja i wskaźniki realizacji działań

Proces monitoringu realizacji strategii służyć będzie ocenie efektów działań podejmowanych na rzecz rozwiązania i zapobiegania występowaniu problemów społecznych w Tarnowskich Górach. Na podstawie zgromadzonych informacji monitoringowych zakłada się przeprowadzenie raz w kadencji samorządu miasta oceny ewaluacyjnej której kluczowymi funkcjami powinno być:

- efektywność – zapewnianie, że środki są efektywnie alokowane;
- odpowiedzialność – wskazywanie, w jakim stopniu strategia osiągnęła swoje cele, jak dobrze zostały wykorzystane środki i jakie było oddziaływanie interwencji;
- poszerzanie wiedzy – budowanie ogólnych zasad funkcjonowania i osiągania efektów zmiany społecznej w mieście;
- wzmocnienie instytucjonalne – poprawienie i rozwój potencjału kluczowego podmiotu wdrażającego, czyli Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tarnowskich Górach, oraz partnerów procesu wdrażania.

Zakłada się, że w roku 2026 przeprowadzona zostanie ewaluacja procesu wdrażania i podjęta decyzja o ewentualnej aktualizacji. Również w oparciu o bieżące analizy i badania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz istotnych zmian w polityce społecznej Państwa i regionu możliwa będzie nadzwyczajna aktualizacja strategii.

Poniżej przedstawiono kluczowe wskaźniki monitorowania strategii. Biorąc pod uwagę stały system badania sytuacji społecznej w mieście, w tym m.in. coroczna ocena zasobów pomocy społecznej, lista tych wskaźników może być systematycznie rozwijana. Po przyjęciu strategii (w momencie dostępu do odpowiednich danych) zostanie opracowany raport otwarcia określający wartości bazowe wg stanu na koniec roku 2023. Zakres raportu oraz wskaźniki dodatkowe zostaną określone w odpowiednim zarządzeniu Burmistrza Miasta Tarnowskie Góry.

Tabela 16 Kluczowe wskaźniki monitorowania Strategii

Cel strategiczny	Kluczowe wskaźniki	Kierunek zmiany	Główne źródło danych
C1. Samodzielni i kreatywni mieszkańcy	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców wg przyczyn	↓	MOPS
	Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców	↓	PUP
	Liczba osób uzależnionych zgłaszanych na terapię	↓	MOPS
C2. Partnerstwa wspierające rozwiązywanie problemów społecznych	Saldo migracji	↑	GUS
	Liczba NGO na 1000 mieszkańców	↑	GUS / UM
	Liczba projektów zgłoszonych do budżetu obywatelskiego	↑	UM
C3. Wysoka skuteczność systemu pomocy społecznej	Liczba pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej podnoszących kwalifikacje	↑	MOPS
	Liczba zadań z zakresu polityki społecznej zlecanych NGO i innym podmiotom, dofinansowanych lub finansowanych przez	↑	UM

Źródło: opracowanie własne

Uzasadnienie

Jednym z podstawowych narzędzi realizacji lokalnej polityki społecznej jest strategia rozwiązywania problemów społecznych. Obowiązek jej opracowania wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, zgodnie z którym: „do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Zgodnie z art. 16b ust. 2 w/w ustawy strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera w szczególności:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
 - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b) kierunków niezbędnych działań,
 - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d) wskaźników realizacji działań.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera aktualną diagnozę sytuacji społecznej w mieście Tarnowskie Góry w oparciu o analizy bieżących i historycznych danych statystycznych, określa cele strategiczne oraz wyznacza kierunki działań dla ich skutecznej realizacji. Reguluje także sposób monitoringu i wdrażania dokumentu strategicznego.